

Efektivní školní poradenské pracoviště

Návrh pracovní skupiny Wellbeing Partnerství pro vzdělávání 2030+ určený jako podklad pro veřejnou konzultaci zaměřenou na změny nastavení podmínek a fungování školních poradenských pracovišť za účelem zlepšování učení, wellbeingu a rovných šancí dětí a žáků.

1. Úvod a účel dokumentu

Kontext vzniku dokumentu

Tento dokument vzniká v rámci činnosti Pracovní skupiny Wellbeing při Partnerství pro vzdělávání 2030+ a reaguje na cíle Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, konkrétně:

- Zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání
- Podpora wellbeingu a duševního zdraví dětí a žáků
- Posílení preventivní a podpůrné funkce školy

Navazuje na odborné debaty, výzkumy i praktické zkušenosti škol, pracovníků školních poradenských pracovišť a dalších klíčových aktérů (např. školských poradenských zařízení, neziskových organizací, MŠMT). Klíčovým zdrojem dat pro zpracování návrhu byla analýza *Specializované činnosti pedagogických pracovníků a nepedagogická práce či další činnosti v regionálním školství: analýza stavu a návrhy doporučení* (PAQ Research a STEM, 2023 pro MŠMT).

Účel dokumentu

Účelem tohoto dokumentu je vymezit vizi efektivního školního poradenského pracoviště (dále ŠPP) jako klíčového pilíře podpory učení, wellbeingu a rovných šancí ve školách. Návrh reflektuje hodnotící rámec *Kvalitní škola* České školní inspekce, přičemž činnosti ŠPP se blíže dotýkají kritéria 1.4 Škola je vstřícné a bezpečné místo pro žáky, jejich rodiče a pedagogy a 6.2 Škola poskytuje účinnou podporu všem žákům s potřebou podpůrných opatření.

Zpracování návrhu pozičního dokumentu bylo motivováno novelou školského zákona, která mimo jiné zavádí povinnost veřejných základních škol zajišťovat školní poradenské služby také speciálním pedagogem nebo školním psychologem a institucionalizuje pozici sociálního pedagoga. Současně jsou také nově na úrovni zákona specifikovány požadavky na poradenské služby zajišťované školami od mateřských po střední, přičemž o konkrétním složení pracovníků školního poradenského pracoviště bude rozhodovat ředitel školy vnitřním prováděcím předpisem po projednání v pedagogické radě. Nová právní úprava vytváří prostor pro revizi současného nastavení školního poradenství a vznik jeho nové vize v souladu s aktuálními potřebami školních komunit.

V neposlední řadě poziční dokument reaguje na vysokou míru heterogenity zajišťování poradenských služeb v regionálním školství, zejména pak na rozdíly v personálním zabezpečení poradenských služeb dle velikosti škol.

Dokument představuje východiska Partnerství pro vzdělávání 2030+ pro efektivní poskytování školních poradenských služeb, a to zejména cíle činnosti ŠPP a obecné principy, jimiž by se poradenské služby poskytované ve školách měly řídit. Tato základní východiska jsou klíčová pro nastavení činnosti ŠPP a služeb, které jeho pracovníci poskytují, a dosud nebyla na legislativní úrovni vymezena. Dále dokument pro účely veřejné konzultace představí okruhy témat, která nejsou v praxi dostatečně ošetřena, ať již z důvodu legislativních bariér, nebo nedostatku metodické podpory poskytované školám. V rámci veřejné konzultace budou odborné veřejnosti položeny otázky, které pomohou získat odborný názor na možná řešení neošetřených resp. nedostatečně ošetřených aspektů a oblastí školních poradenských služeb. Na základě poznatků z realizovaných výzkumů, zkušeností zástupců školních poradenských pracovišť a poznatků z veřejné konzultace budou navržena možná systémová řešení přispívající k zvyšování kvality a dostupnosti školních poradenských služeb v obsahu a rozsahu odpovídajícím počtu a skladbě žactva škol i personálním podmínkám škol.

Dokument si klade za cíl představit identifikovaná rizika a nedostatečně ošetřené oblasti činností školních poradenských pracovišť a navrhnout systémové změny, které zajistí zejména:

- snadnou dostupnost podpory pro všechny žáky a žákyně, jejich zákonné zástupce a pracovníky a pracovnice školy v souladu s jejich potřebami,
- ověřitelnou kvalitu poradenských služeb napříč školami,
- účelnější koordinaci a spolupráci mezi poradenskými a dalšími pracovníky uvnitř školy a aktéry podpory dětí a rodin vně školy.

Vybraná data dokládající potřebu změny

Cílem činnosti ŠPP by mělo být zajištění účinné prevence, podpory a včasné intervence v souladu s individuálními potřebami žáků a žákyně i třídních kolektivů. Důraz je třeba klást zejména na efektivní prevenci rozvoje problémů v učení, chování a duševním zdraví. Opatření zaměřená na podporu wellbeingu a duševního zdraví žáků jsou prokazatelně jedním z klíčových předpokladů dosahování vzdělávacích výsledků odpovídajících osobnímu maximu žactva a zajištění bezpečného školního klimatu a rovného přístupu ke vzdělávání¹. Školy se v posledních letech čím dál častěji stávají místem, kde se naplno projevují dopady krizí a společenských změn – od zhoršujícího se duševního zdraví dětí a překotný technologický rozvoj, sílící nerovnosti až po válečný konflikt a s ním spojenou migrační vlnu. Poradenské týmy přitom často nemají dostatečné personální kapacity ani metodickou podporu k tomu, aby mohly na tyto výzvy adekvátně reagovat.

¹ Cipriano C, Strambler MJ, Naples LH, Ha C, Kirk M, Wood M, Sehgal K, Zieher AK, Eveleigh A, McCarthy M, Funaro M, Ponnock A, Chow JC, Durlak J. The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions. *Child Dev.* 2023 Sep-Oct;94(5):1181-1204. doi: 10.1111/cdev.13968. Epub 2023 Jul 13. PMID: 37448158.

Dix, K., Ahmed, S. K., Carslake, T., Sniedze-Gregory, S., O'Grady, E., & Trevitt, J. (2020). Student health and wellbeing: A systematic review of intervention research examining effective student wellbeing in schools and their academic outcomes. Main report and executive summary. Evidence for Learning.

Následující přehled dostupných dat o stavu dětského duševního zdraví v ČR a stavu personálního obsazení a financování školních poradenských pracovišť ilustruje, že stávající nastavení poradenských služeb ve školách neodpovídá aktuálním potřebám.

Wellbeing a duševní zdraví

Data mezinárodní studie ESPAD z roku 2024 ukazují, že úroveň osobního wellbeingu vnímaná dětmi v Česku je v rámci Evropy po Ukrajině druhá nejhorší. V Česku označilo úroveň osobního wellbeingu jako dobrou 46 % šestnáctiletých, na Ukrajině to bylo 43 %. Celkem 13,7 % 16letých se nacházelo v riziku poruchy duševního zdraví, podíl dívek v riziku byl ve srovnání s chlapci více než dvojnásobný. Oproti předchozí vlně studie se výrazně zvýšil podíl dívek se zhoršeným duševním zdravím. Výsledky studie ESPAD 2024 v souvislosti s rizikovým chováním žáků odhalují užívání tabákových nebo nikotinových výrobků u 37 % dospívajících a prokázaly rostoucí oblibu e-cigaret, které denně užívá 15 % šestnáctiletých, a nikotinových sáčků. Po více než deseti letech poklesu začal opět stoupat podíl pravidelných konzumentů alkoholu i výskyt rizikových forem pití. Pití nadměrných dávek alkoholu alespoň jednou v posledním měsíci uvádí 38 % šestnáctiletých, 15 % se uchyluje k opakovanému častému pití 5 a více sklenic alkoholu. Nelegální drogu alespoň jednou v životě užila čtvrtina šestnáctiletých, nejčastěji šlo o konopné látky (24 %), což ČR i přes zaznamenaný pokles v rámci Evropy řadí na první místo v užívání konopných látek.

Informace o zhoršeném stavu duševního zdraví českých dětí přinesl i první národní monitoring duševního zdraví realizovaný Národním ústavem duševního zdraví a Českou školní inspekcí z roku 2023. Z něj vyplynulo, že více než 50 % žáků a žákyň 9. ročníku vykazuje známky zhoršeného wellbeingu a 40 % z nich vykazuje symptomy středně těžké až těžké deprese. Pro třetinu deváťáků a deváťáček by byla vhodná odborná pomoc v oblasti duševního zdraví (NUDZ & ČŠI, 2023). Zároveň se více než tři čtvrtiny mladých lidí ve věku 12 až 19 let stydí požádat o pomoc, když mají duševní potíže. Více než polovina 12 až 19letých se domnívá, že by pomoc v oblasti duševního zdraví využilo více z nich, pokud by byla dostupná přímo ve škole (Nevypust' duši & G72, 2023).

Šikana a kyberšikana

Se zajištěním bezpečného školního prostředí úzce souvisí také výskyt šikany včetně té v on-line prostředí. Z výsledků šetření TIMSS pro ČR z roku 2023 vyplývá, že přibližně jednou za měsíc se se šikanou setkává 34 % žáků a žákyň čtvrtých ročníků, jednou týdně každý desátý čtvrták. Podíl čtvrtáků zažívajících šikanu ve školách od roku 2019 stoupl u všech sledovaných jevů. V případě osmých ročníků bylo zjištěno, že se se šikanou cca jednou měsíčně setkává 29 % žáků a jednou týdně 7 % žáků. Ve školách s méně častým výskytem šikany dosahují žáci v průměru lepších výsledků než žáci ze škol, ve kterých se šikana vyskytuje častěji (ČŠI, Národní zpráva TIMSS, 2023).

Šetření ČŠI z roku 2023 zaměřené na rizikové chování žáků odhalilo, že v letech 2021 – 2023 šikanu řešilo 57 % základních a 63 % středních škol. S kybernetickou šikanou se ve stejném období setkala 21 % ZŠ a 24 % SŠ.

Podle výzkumu agentury Ipsos pro T-Mobile a organizaci In Iustitia (2025) bylo 94 % mladistvých vystaveno nenávisnému projevu na internetu, 85 % v posledním roce vidělo v on-line prostředí šikanu. Kyberšikaně přímo čelilo 67 % mladistvých respondentů ve věku 11 až 21 let a pouze 6 z 10 obětí kyberšikan se někomu svěřilo. Nejméně se svěřovali chlapci a jejich ochota se svěřit klesá s věkem.

Zajištění poradenských služeb ve školách

Z pohledu systémového nastavení je třeba poukázat na to, že zajišťování poradenských služeb zejména základními školami vykazuje vysokou míru heterogenity. Dle výsledků studie *Specializované činnosti pedagogických pracovníků a nepedagogická práce či další činnosti v regionálním školství: analýza stavu a návrhy doporučení* (PAQ Research a STEM, 2023) je velikost základní školy zásadním faktorem ovlivňujícím přítomnost poradenských pracovníků i jejich kvalifikovanost. Přítomnost poradenských pozic zajišťovaných učiteli – výchovného poradce a metodika prevence – v ZŠ dle velikosti školy ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 1: Zajištění pozic výchovného poradce a metodika prevence ve škole (základní školy)

Velikost školy	Výchovný poradce	Metodik prevence
do 100 žáků	46 %	54 %
100 – 250 žáků	95 %	83 %
250 – 500 žáků	99 %	88 %
nad 500 žáků	99 %	91 %

Zdroj: PAQ Research a STEM, 2023, data jsou z roku 2021

36 % základních škol do 100 žáků nemá zřízenou pozici výchovného poradce ani metodika prevence. Stejná situace je ve 2 % ZŠ s počtem 100 až 250 žáků a v početnějších školách se již nevyskytuje vůbec. Přestože se situace v čase zlepšuje, podíl zejména malých základních škol, které nedisponují ani legislativně stanovenými poradenskými pracovníky, je stále vysoký.

64 % výchovných poradců a 60 % metodiků prevence v ZŠ do 100 žáků nemá požadovanou kvalifikaci pro výkon těchto specializovaných činností. V ZŠ nad 250 žáků je nequalifikovaných 23 % výchovných poradců a 25 % metodiků prevence.

V základních školách do 100 žáků významně častěji zastává pozici poradenského pracovníka zástupce vedení školy (59 % u pozice výchovného poradce a 40 % u metodika prevence). U ZŠ s počtem 100 – 250 žáků je to 32 % v případě výchovného poradce a 18 % v případě metodika prevence.

Situaci ve středních školách ilustruje tabulka č. 2. Z prezentovaných dat je zřejmé, že v případě SŠ není velikost školy faktorem zásadně ovlivňujícím zřízení pozic výchovného poradce a metodika prevence.

Tabulka č. 2: Zajištění pozic výchovného poradce a metodika prevence ve škole (střední školy)

Velikost školy	Výchovný poradce	Metodik prevence
do 200 žáků	92 %	86 %
200 – 400 žáků	100 %	86 %
nad 400 žáků	99 %	87 %

Zdroj: PAQ Research a STEM, 2023

Faktory, které nejvíce korelují s přítomností specializovaných poradenských pracovníků – školního speciálního pedagoga, školního psychologa a sociálního pedagoga – jsou v případě ZŠ velikost školy a v menší míře také region, ve kterém se škola nachází. Většina základních a středních škol však těmito odborníky nedisponuje vůbec.

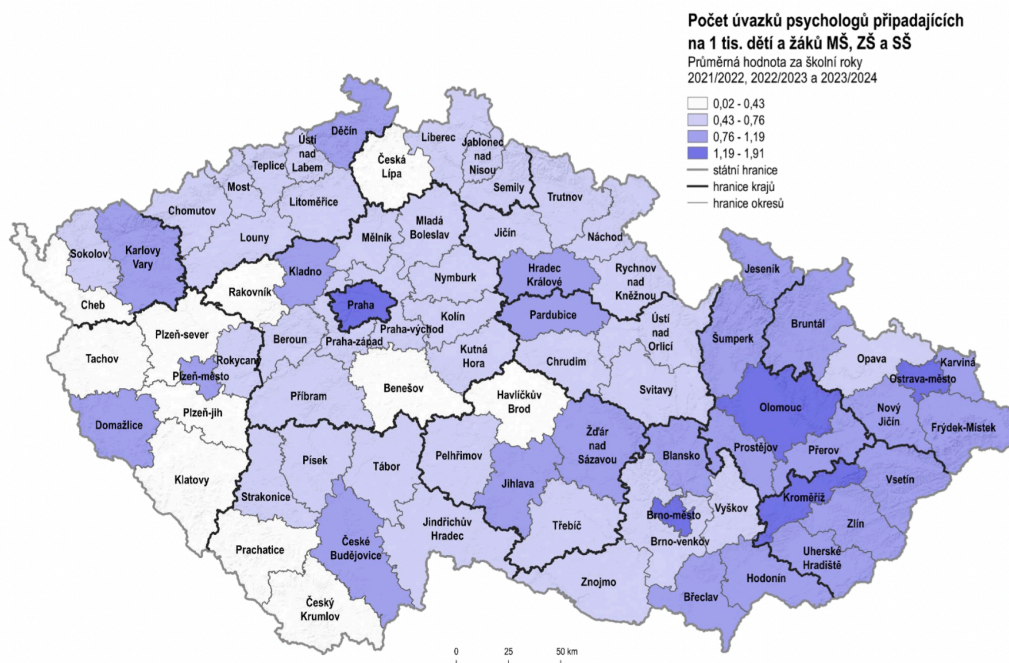
Školním psychologem disponuje 14 % základních, 19 % středních škol a 28 % konzervatoří. Školní speciální pedagog je na 23 % ZŠ, 7 % SŠ a 6 % konzervatoří. Schopnost menších škol zajistit specializované poradenské pracovníky je oproti větším školám výrazně nižší. Zatímco školního psychologa mělo 40 % ZŠ s více než 500 žáky, u škol do 100 žáků to byla 3 %. Obdobná situace je i u školního speciálního pedagoga (52 % ZŠ nad 500 žáků; 6 % ZŠ do 100 žáků).²

Nejvíce školním psychologem nebo speciálním pedagogem disponují školy v Praze (65 %), nejméně v kraji Vysočina (8 %). Zajímavostí je Karlovarský kraj, který by díky absenci vysoké školy měl být oproti jiným regionům v dostupnosti odborných pozic znevýhodněný, data to ale nepotvrzují. Psychologem nebo speciálním pedagogem zde disponuje čtvrtina škol, to je více než v Jihočeském, Plzeňském, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém nebo Ústeckém kraji.

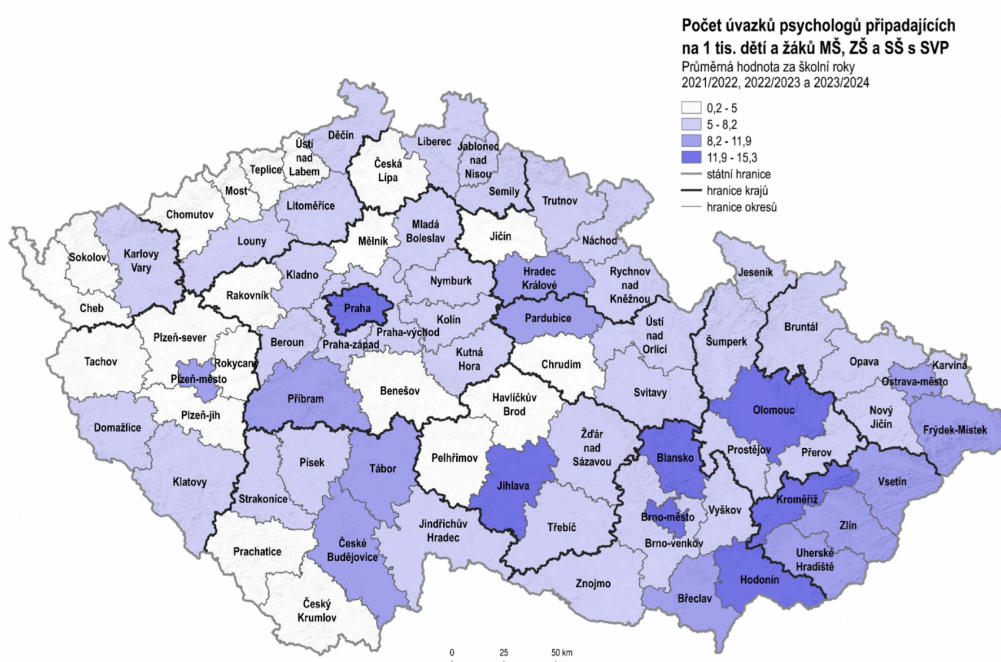
Česká školní inspekce ve své publikaci *České školství v mapách II Prostorová analýza podmínek, průběhu a výsledků předškolního, základního a středního vzdělávání z roku 2025* přináší souhrnná data k počtům úvazků psychologů ve školách a školských poradenských zařízeních na tisíc dětí a žáků mateřských, základních a středních škol za školní roky 2021/22 – 2023/24. Z mapy je zřejmá koncentrace těchto odborných pozic ve velkých městech. V porovnání s jinými regiony je situace lepší v okresech východní části Moravy a Slezska. Celkový počet psychologů je nadále velmi nízký na celém území ČR. Za velmi nepříznivou lze považovat situaci regionů severozápadní části Čech, kde je vyšší podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

² Data se týkají fyzických osob.

Obrázek č. 1: Mapa z publikace České školní inspekce České školství v mapách II (2025, s. 47) ilustrující souhrnný průměrný počet úvazků psychologů ve školách a školských poradenských zařízeních připadajících na jeden tisíc dětí a žáků MŠ, ZŠ a SŠ za školní roky 2021/22 až 2023/24

Obrázek č. 2: Mapa z publikace České školní inspekce České školství v mapách II (2025, s. 47) ilustrující souhrnný průměrný počet úvazků psychologů ve školách a školských poradenských zařízeních připadajících na jeden tisíc dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami MŠ, ZŠ a SŠ za školní roky 2021/22 až 2023/24

Vymezení kompetencí pracovníků ŠPP

Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, definuje standardní činnosti jednotlivých pozic poradenských pracovníků školy, přičemž se popisy v řadě činností překrývají. To v praxi může vést k nevyjasněnosti zodpovědností a snížené ochotě ke spolupráci.

Studie PAQ a STEM se zaměřila i na percepci rolí jednotlivých poradenských pracovníků, z rozhovorů s řediteli škol i zástupci jednotlivých pozic mimo jiné vyplynulo, že činnost ŠPP je z většiny tvořena komplexními týmovými úkoly, které určují zapojení jednotlivých pracovníků. Zapojení pracovníků do činnosti ŠPP nejvíce ovlivňuje (a) počet a skladba poradenských pracovníků, resp. velikost školy, (b) domluva mezi pracovníky a obecně týmový charakter spolupráce, (c) nakolik jsou jednotlivé pozice zastávány vedením školy, (d) nakolik jsou daní pracovníci vnímáni vedením a ostatními pracovníky jako potřební.

Bylo zjištěno, že rozdělení úkolů mezi metodiky prevence a výchovnými poradci, kteří v základních i středních školách tvoří ŠPP nejčastěji, vychází více z potřeb škol než z formálního zakotvení standardních činností ve vyhlášce a také z objemu práce spojeného s konkrétními aktivitami. Ředitelé škol zapojení v šetření posuzují úkoly pracovníků ŠPP primárně na základě identifikovaných vzdělávacích a výchovných problémů jednotlivých žáků nebo tříd. Předpokladem řešení těchto problémů je spolupráce a domluva mezi pracovníky a ta ve výsledku určuje i rozdělení činností v rámci ŠPP. Uvedená zjištění mohou dle výzkumníků značit nevyjasněnost ukotvení standardních činností jednotlivých pozic a spíše reaktivní řešení již rozvinutých problémů. To může mít souvislost jednak s již zmíněnými překryvy standardních činností jednotlivých pozic definovaných vyhláškou a též s absencí legislativní a metodické podpory činnosti ŠPP jako celku včetně definování cílů činnosti ŠPP a zásad koordinované spolupráce jednotlivých pracovníků v jejich naplňování.

Financování poradenských služeb ve školách

Financování činnosti výchovných poradců je zajišťováno odpočtem hodin přímé pedagogické činnosti (vyučovací povinnosti) dle celkového počtu žáků školy. Rozsah hodin týdně od 1 hodiny ve škole do 150 žáků do 5 hodin týdně u škol nad 800 žáků však neodpovídá rozsahu činností stanovených vyhláškou při současném počtu žáků vyžadujících zvýšenou míru podpory v učení nebo chování. Výchovní poradci mají také podle zákoníku práce nárok na specializační příplatek.

Výkon činností metodika prevence není platnou legislativou v odpočtu hodin přímé pedagogické činnosti zohledňován vůbec. To v praxi znamená, že svou činnost vykonává nad rámec své přímé pedagogické povinnosti. Pedagog vykonávající činnost metodika prevence má nárok na specializační příplatek, ten však s ohledem na rostoucí výskyt obtíží v chování a duševním zdraví žáků nedokáže kompenzovat čas, který vyžaduje kvalitní zajištění preventivních aktivit a intervencí ve škole.

Mandatorní financování školních psychologů, školních speciálních pedagogů nebo sociálních pedagogů je v základních školách od roku 2026 garantováno novelou školského zákona. To, zda budou plánované prostředky postačovat, ukáže čas.

Předpokládaný dopad novely může být nicméně omezen kvůli nedostatku dostupných odborníků a odbornic na trhu práce. Navíc, základní školy s méně než 180 žáky – což představuje 64 % základních škol – nebudou mít automatický přístup k financování těchto pozic a budou muset žádat o finance prostřednictvím podpůrných opatření pro konkrétní žáky, což pravděpodobně ještě více prohloubí nerovnost mezi školami v dostupnosti podpory.

Financování specializovaných podpůrných pozic ze státního rozpočtu ve středních a mateřských školách není legislativně zakotveno a nadále jsou k jejich zřizování využívány prostředky ESF. V blízké době však bude nezbytné diskuzi o jejich financování ze státního rozpočtu otevřít.

Školní poradenské služby v kontextu resortních i nadresortních strategických dokumentů

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále jen Strategie 2030+) klade důraz na snižování nerovností ve vzdělávání (Strategický cíl 2) a posilování odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce (Strategická linie 4). Díky tomu je rozvoj ŠPP vnímán jako dílčí krok ke splnění hlavních strategických cílů. Právě prostřednictvím kvalitních poradenských služeb lze zajistit inkluzivní prostředí a podporu pro všechny žáky a žákyně, ale také vyučující.

Ve Strategii 2030+ je přímo deklarována potřeba podpory vyučujících a rozvoje pedagogických pracovníků prostřednictvím metodické opory, vzdělávání, supervize a sdílení dobré praxe.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v květnu 2024 vydalo *Cílená opatření pro podporu duševního zdraví dětí*, která se mimo jiné vztahují ke Strategii 2030+. V rámci Cílených opatření MŠMT 2024/2025 je přímo uvedeno několik opatření, která se týkají školních poradenských služeb, a to:

- Zahájení implementace podpůrných pedagogických pozic (školní psycholog, školní speciální pedagog) v základních školách běžného vzdělávacího proudu a nastavení systémových a jednotných pravidel jejich fungování
- Zajištění navýšení kapacit studijních programů psychologie a speciální pedagogiky
- Příprava standardu ŠPP obsahující popis činností a související úprava vyhlášek č. 72/2005 Sb. a č. 27/2016 Sb.
- Vytvoření návrhu monitoringu šikany ve školách a školských zařízeních
- Podpora a posílení nespécifické primární prevence
- Podpora zavedení a zakotvení pravidelných intervizních setkání pro pedagogické sbory a intervizních a supervizních setkání pro školní poradenská pracoviště

Vládní program *Bezpečné dětství: Cesta k prevenci násilí ve společnosti* zahrnuje několik opatření týkajících se poradenských služeb ve školách:

Opatření 3.1.3 Posílení nespecifické prevence rizikového chování a podpora zavádění trauma respektujícího přístupu a bezpečného prostředí ve školách, školských zařízeních a ústavních zařízeních resortu MPSV.

Aktualizace koncepce primární prevence a vytvoření doporučení k doplnění školních řádů a preventivních programů ve školách o přístupy a postupy k zajištění bezpečného prostředí ve školách včetně podpory duševního zdraví/wellbeingu a vzdělávání pro metodiky prevence a proškolení pedagogů a dalších pracovníků ve využívání základních trauma respektujících technik, podpoře wellbeingu a duševního zdraví a účinném výběru a využívání preventivních programů s důrazem na nespecifickou primární prevenci a posilování odolnosti. Podpora stávajícího systému primární prevence rizikového chování a podpory duševního zdraví a rozšíření v praxi jeho klíčových systémových nástrojů a prvků. Podpora kvality a bezpečnosti preventivních programů a zavedení systémových prvků pro zajišťování kvality primární prevence ve školství.

Opatření 3.1.4 Sjednocení školní sociální práce a posílení sociálně preventivní role škol
Zajistit možnosti sociálně preventivní role školy napříč Českou republikou. Podpořit školy prostřednictvím poradenského systému a středisek výchovné péče a zprostředkovat školám metodické postupy, jak takovou roli školy zajistit, a současně podpořit legislativní řešení.

Opatření 3.1.8 Posílení odolnosti a schopnosti adekvátně reagovat v krizových situacích
Zakotvit systematickou podporu odolnosti pro žáky a studenty i pedagogický personál napříč všemi stupni vzdělávání a vytvořit metodické a osvětové materiály pro různé cílové skupiny (děti, mládež, obecná veřejnost, odborníci).

Dále tento vládní program obsahuje opatření zaměřená na zvýšení počtu absolventů v oborech zaměřených na duševní zdraví (mj. psycholog) a systematickou podporu socio-emočního rozvoje žáků ve vazbě na revidované kurikulum pro MŠ a ZŠ.

2. Identifikace problémů současného systému školních poradenských služeb

Současný systém školních poradenských služeb vykazuje řadu limitů, které brání efektivní podpoře žactva, vyučujících a celé školní komunity. Tyto problémy se týkají jak systémového nastavení, personálního zabezpečení a centrálně vedeného metodického vedení, tak organizace poskytování poradenských služeb v jednotlivých školách a v neposlední řadě obsahu školních poradenských služeb nedostatečně reflektujících současné potřeby školních komunit a výzvy, kterým čelí.

Na základě dostupných dat, zkušeností z praxe i konzultací s odborníky identifikujeme tři hlavní problematické oblasti současného nastavení školních poradenských služeb: personální deficity, vnitřní procesy a sjednocené metodické vedení.

1. Personální deficity

Jak vyplývá z informací výše, zejména menší základní školy čelí nedostatečnému zajištění podpůrných pozic, ať již těch zajišťovaných učiteli (či jinými ped. pracovníky školy) nebo těch zajišťovaných specialisty. Novela školského zákona sice přináší mandatorní financování školních psychologů, speciálních pedagogů nebo sociálních pedagogů prostřednictvím státního rozpočtu, to se ale týká pouze ZŠ s velikostí nad 180 žáků, tedy 36 % základních škol v ČR. Početně menší školy budou v získávání prostředků na specializované pozice odkázány na systém podpůrných opatření, ve kterém je poskytnutí prostředků na podpůrné pozice vázáno na přítomnost konkrétního žáka nebo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole. Další identifikovanou hrozbou je nedostatek dostupných odborníků na trhu práce, který může účinnost novely školského zákona zejména v nejbližších pěti letech snížit.

Bez hledání nových cest pro zajištění stabilního působení podpůrných pozic v menších školách zahrnujících možnost sdílení odborníků tak hrozí, že se rozdíly v kvalitě poradenských služeb v základních školách ještě více prohloubí. Menší školy sice těží z menšího počtu žáků ve třídách a hlubší znalosti situace jednotlivých žáků, na druhou stranu jsou právě tyto školy častěji voleny rodiči žáků s nějakým druhem znevýhodnění. Zmiňované výhody nadto nemohou nahradit odborné činnosti školního poradenství.

Ze systémového pohledu je třeba dořešit dlouhodobý problém s financováním činnosti výchovného poradce a metodika prevence a podpořit jejich kvalifikovanost v menších školách. Rozdílný přístup k financování činnosti těchto pozic je dlouhodobě terčem kritiky a s ohledem na aktuální situaci v oblasti duševního zdraví, náročného a rizikového chování žáků neobhajitelný. Za nejvhodnější řešení se jeví pro obě pozice odpočet hodin přímé pedagogické činnosti, který bude kromě celkového počtu žáků ve škole zohledňovat i skladbu žakovských kolektivů, konkrétně podíl žáků se zdravotním a sociálním znevýhodněním.

V souvislosti se systémovým nastavením nebylo dosud řešeno dlouhodobě udržitelné financování specializovaných pozic poradenských pracovníků ve středních a mateřských školách.

2. Vnitřní procesy v rámci ŠPP

Současné systémové nastavení fungování ŠPP vykazuje řadu slabin, které brání efektivní podpoře žactva, vyučujících i celé školní komunity.

Novela školského zákona z roku 2025 přinesla ukotvení školních poradenských služeb na úrovni zákona, dosud byl jejich účel definován pouze podzákonným předpisem.

Zákon č. 267/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů (a některé další zákony) § 120a definuje poradenské služby ve školách následovně:

Poradenské služby ve školách

- (1) Ředitel mateřské, základní nebo střední školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole. Poradenskými službami poskytovanými ve škole jsou zejména:
- a) zajišťování kvality a organizace podpory vzdělávání dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
 - b) zajišťování prevence rizikového chování,
 - c) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a dalšími subjekty při podpoře dětí a žáků ve vzdělávání,
 - d) poskytování metodické podpory pedagogickým pracovníkům školy při identifikaci a vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a
 - e) v případě základních a středních škol koordinace kariérového poradenství.

V prováděcím předpisu k zákonu (vyhlášce č. 72/2005 Sb.) je blíže definován účel poradenských služeb zajišťovaných školou bez diferenciací úrovně poskytované podpory a se zaměřením spíše na jednotlivé tematické oblasti činností, které jsou dále rozpracovány v příloze vyhlášky dle jednotlivých pozic s vysokou mírou překryvů, jak bylo popsáno výše.

Škole vyhláška dále ukládá povinnost zpracovat program poradenských služeb ve škole, který zahrnuje popis a vymezení rozsahu činností pracovníků vykonávajících poradenské služby, preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování. Požadovaný obsah však není blíže specifikován a dokumenty zpracované školami se kvalitou i obsahem velmi liší.

Z legislativní úpravy je zřejmá absence cílů, které by vymezovaly činnost ŠPP v rámci školy i její širší komunity. Stávající legislativní rámec nedává školám oporu v tom, jaké mají být cíle činnosti ŠPP a jak k nim jednotliví pracovníci přispívají. Zastřešující cíle činnosti ŠPP podporují efektivní plánování činnosti týmu, řízení a vyhodnocování jejího dopadu na učení a wellbeing žáků a celkové klima školy.

Z pohledu praxe je také značným problémem absence legislativního ukotvení vnitřního řízení ŠPP a koordinace činnosti jednotlivých pozic, což vede k situaci, kdy jednotliví pracovníci a pracovnice ŠPP pracují izolovaně, bez návaznosti a sdílení informací. Výsledkem je snížená efektivita, dublování některých aktivit nebo naopak opomíjení důležitých oblastí činnosti. S tím úzce souvisí i nejasné rozdělení činností mezi jednotlivými pozicemi, které tvoří ŠPP. V praxi často dochází k překrývání kompetencí (např. mezi metodikem prevence a výchovným poradcem, či školním psychologem a speciálním pedagogem) nebo k opomíjení specifických oblastí, jako je systematická práce s třídními kolektivy, podpora pedagogů nebo preventivní činnosti. Činnost ŠPP bývá redukována na řešení nastalých problémových situací, namísto aby byla zakotvena jako dlouhodobá, preventivní a podpůrná složka vzdělávacího procesu, která je založená na týmové spolupráci a multioborovém přístupu.

3. Nedostatečné metodické vedení

Školní poradenská pracoviště v současnosti postrádají sjednocené metodické vedení a standardy činnosti napříč systémem. To vede k velkým rozdílům v podobě a kvalitě poskytovaných služeb mezi jednotlivými školami.

Ačkoliv existují dílčí metodické materiály související s činností ŠPP, neexistují standardy, které by zajistily srovnatelnost služeb ŠPP ve školách napříč Českou republikou.

Chybí také centrální metodická podpora, která by garantovala kvalitu a nabízela sjednocenou metodickou podporu školám napříč regiony. Novela školského zákona z roku 2025 ukládá pedagogicko-psychologickým poradnám povinnost metodické vedení školám poskytovat viz zákon č. 267/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, § 116, odstavec 4:

“Poradna zřizovaná krajem, obcí nebo svazkem obcí zajišťuje metodické vedení při poskytování poradenských služeb mateřským, základním a středním školám ve svém spádovém obvodu s výjimkou škol zřizovaných podle § 16 odst. 9, základních škol speciálních a škol zřizovaných při zdravotnickém zařízení.”

Na centrální úrovni však zatím chybí zastřešení metodického vedení, které by zajistilo sjednocený přístup pedagogicko-psychologických poraden (PPP) v podpoře škol. Pro účely naplnění zákona je v současné době PPP nabízeno financování určitého počtu pozic metodiků škol z prostředků zjednodušeného financování tzv. šablon z Operačního programu Jan Amos Komenský. V následujícím období bude třeba sjednocený rámec metodického vedení ŠPP vybudovat a zakotvit na centrální úrovni. Dále bude třeba na metodické vedení škol v poskytování poradenských služeb zajistit finanční prostředky po skončení možnosti financování ze zdrojů EU.

Pracovníci ŠPP dále nemají zajištěnou dostupnou supervizi a oporu v náročnějších situacích, které vyžadují širší spolupráci.

Kvalita činnosti ŠPP a používané metody práce se tak odvíjejí od iniciativy jednotlivců, realizovaných projektů nebo případné spolupráce s externími organizacemi.

Neexistence koordinovaného metodického vedení má částečně za následek i slabou návaznost mezi ŠPP a dalšími články podpůrného systému vně školy (např. školskými poradenskými zařízeními, sociálními a zdravotními službami, orgány sociálně-právní ochrany dětí apod.). Tím dochází ke ztrátě provázanosti celého systému, nedostatečnému využití mezioborové spolupráce, nedostatečnému pokrytí některých témat a komplikovanější cestě systémem podpory pro žáky či další aktéry vzdělávání s potřebou intenzivní mezioborové podpory.

Celkově lze konstatovat, že stávající systémové nastavení činnosti ŠPP neodpovídá potřebám dětí, škol ani systému jako celku. Nereflektuje komplexitu současných výzev – od zhoršujícího se

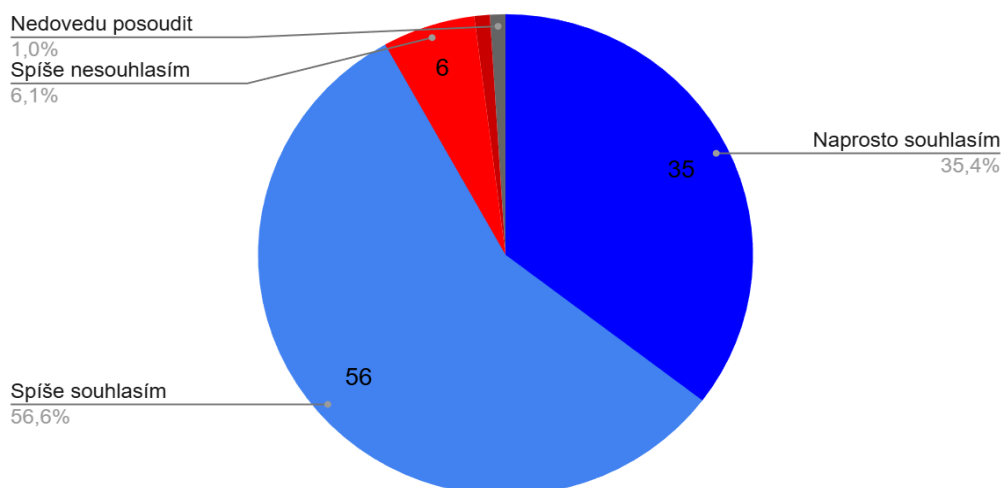
duševního zdraví a nedostatečných kapacit odborné pomoci přes socioekonomické nerovnosti až po proměny trhu práce. Podpora bývá často poskytována reaktivně, zaměřená na řešení problémů, místo aby se jednalo o proaktivní systém prevence a včasné intervence dostatečně propojený na systém služeb vně školy. Chybí průběžné sledování kvality a účinnosti poskytovaných služeb, stejně jako jednotné metodické vedení, které by zajistilo srovnatelnou úroveň podpory napříč vzdělávacím systémem.

2.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci jsme v souvislosti s identifikovanými problémy zjišťovali, zda jsou z pohledu respondentů zachyceny všechny klíčové problémy současného nastavení poskytování školních poradenských služeb.

Graf č. 1 Klíčové problémy současného nastavení poradenských služeb ve školách

V Návrhu jsou identifikovány všechny klíčové problémy stávajícího nastavení poradenských služeb ve školách.

92 % respondentů zcela či spíše souhlasí s tím, že návrh tematizuje nejzásadnější problémy současného nastavení poskytování poradenských služeb školami. Otevřenou otázku zaměřenou na to, na jaké další problémy je třeba se v návrhu zaměřit zodpovědělo 39 respondentů. Nejčastěji byly zmiňovány nedostatečné podmínky pro poskytování kvalitních poradenských služeb. Konkrétně se jednalo o personální deficit, nedostatečné časové kapacity (potřeba změny nastavení odpočtu hodin pro metodiky prevence a výchovné poradce), nedostatečné finanční ohodnocení (43%). Přibližně pětina odpovědí (21 %) řeší roli a vedení školního poradenského pracoviště – nejasné kompetence jednotlivých pozic, vztah k vedení školy, vyjasnění vnitřního řízení školního poradenského pracoviště (koordinátor, vedoucí) a souběhy více rolí u jedné osoby (v návrhu je tematizováno v části věnované vnitřním procesům v rámci ŠPP, bude ale třeba tuto problematiku více akcentovat). Dalších 17 % odpovědí poukazuje na další vzdělávání (DVPP) a metodickou podporu, zejména chybějící systém standardů, roztržitost nabídky a absenci jasnýho systému profesního rozvoje). V několika odpovědích byly tematizovány i standardy kvalifikace výchovného poradce a metodika prevence. Dále byla zmíněna potřeba ukotvení poskytování poradenských služeb v mateřských školách.

Samostatné dotazy směřovaly ke zjištění názoru respondentů na to, jak má být financováno poskytování poradenských služeb, zejména specializovaných pozic.

Respondenti měli možnost výběru následujících kritérií:

1) celkový počet žáků školy, 2) podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, 3) regionální dostupnost školských poradenských služeb (PPP, SPC), 4) skladba čerpaných podpůrných opatření ve škole, 5) lokalita školy (socioekonomické znevýhodnění regionu).

Respondenti nejčastěji uváděli kombinaci kritérií 1, 2 a 4 a 5. Druhá nejčastěji uváděná varianta kombinovala všechna uvedená kritéria.

Z odpovědi je zřejmé, že respondenti podporují systém financování, který kromě počtu žáků školy zohledňuje i další specifika školy, jež jsou relevantní pro nastavení výše úvazků specializovaných pozic.

3. Navržené cíle efektivního ŠPP

Stávající ani chystaná legislativa vymezení zastřešujících cílů poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních explicitně nedefinuje. Schválená novela školského zákona, která vstoupí v platnost od ledna 2026, vymezuje konkrétnější prostor pro zahrnutí cílů, principů a standardů poradenských služeb do prováděcí vyhlášky.

Naším záměrem bylo navrhnout cíle činnosti ŠPP v míře obecnosti umožňující, aby je každá škola mohla naplňovat podle svého specifického kontextu v zájmu každého dítěte a celé školní komunity. Kromě výstupů rešerše zahraničních modelů školských poradenských služeb byly podkladem pro formulaci cílů školních poradenských služeb i výstupy z projektů Národního ústavu pro vzdělávání (RŠPP – VIP II a KIPR) a zkušenosti ze studijní cesty zástupců Partnerství a přizvaných odborníků v Nizozemsku, kde je ve strategických dokumentech v oblasti vzdělávání v centru zájmu dítě a spolupráce na podpoře jeho rozvoje (viz např. Strategisch Beleidsplan 2020 – 2025, Voila).

Cíle vymezují tři pilíře činnosti ŠPP, kterými jsou prevence, podpora a intervence. Tříúrovňové členění činností je v souladu s výzkumně ověřeným přístupem k členění podpory poskytované ve školách mezinárodně známým pod zkratkou MTSS (Multi-tiered Systems of Support). V návaznosti na cíle byly navrženy základní principy podporující kvalitu a efektivitu poradenských služeb, jimiž by se měla ŠPP řídit.

Návrh cílů činnosti školního poradenského pracoviště

Cílem činnosti školního poradenského pracoviště je dosahování vzdělávacího úspěchu a sociálního začlenění každého dítěte, žáka a studenta v souladu s jeho individuálními vzdělávacími potřebami, a to prostřednictvím:

- a) vytváření bezpečného a podpůrného prostředí pro učení a celkový rozvoj žáků (prevence);

- b) podpory osobnostního a kariérového rozvoje, wellbeingu, duševního zdraví a sounáležitosti se školou všech dětí, žáků, studentů a osob podílejících se na výchově a vzdělávání (podpora);
- c) včasného a účinného řešení školního neúspěchu, rizikového chování a problémů v začlenění v kolektivu žáků (intervence).

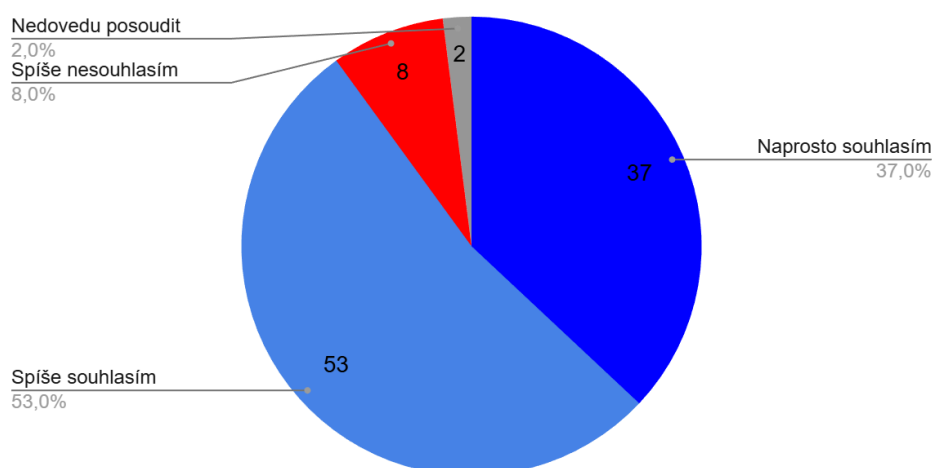
Jasně formulované zastřešující cíle činnosti ŠPP jsou nezbytným předpokladem pro to, aby ŠPP mohla fungovat nejen efektivně uvnitř jednotlivých škol, ale současně zaručovat srovnatelnou kvalitu poskytované podpory napříč školami. Navrhované cíle by měly školám umožnit plánovat činnost ŠPP v souladu se specifickým kontextem školy, ale zároveň poskytnout společný rámec, podle kterého lze služby vyhodnocovat, rozvíjet a garantovat jejich přínos. Absence široce přijímaných cílů poradenských služeb zvyšuje riziko jejich roztržitosti a směřuje spíše k reaktivnímu řešení již vzniklých problémů než k jejich systematickému předcházení. Třístupňový model prevence, podpory a intervence poskytuje zároveň logickou strukturu pro nastavení činností, personálních kapacit i očekávaných výstupů poradenských služeb.

3.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci jsme v souvislosti s návrhem zastřešujících cílů činnosti školního poradenského pracoviště zjišťovali názor respondentů na to, zda jsou cíle definovány tak, aby je mohla naplňovat každá škola bez ohledu na velikost nebo personální zastoupení pracovníků ŠPP.

Graf č. 2 Cíle činnosti školního poradenského pracoviště

Cíle činnosti ŠPP jsou navrženy tak, aby je každá škola mohla naplňovat podle svého specifického kontextu v zájmu každéh...

90 % respondentů zcela či spíše souhlasí s tím, že definice cílů umožňuje školám různé velikosti a typu jejich naplňování. Čtvrtina respondentů návrh cílů činnosti ŠPP blíže komentovala. Nejčastěji byla zmiňována obava z přílišné obecnosti cílů a jejich měřitelnosti. Někteří

respondenti také navrhovali konkrétní formulační úpravy, které budou ve výsledném návrhu zohledněny. V tomto kontextu zaznívalo, že cíle by pro školy neměly být příliš svazující a jejich zpřesnění by mělo být spíše mírné. Zaznívaly obavy z přílišné ambicióznosti cílů zejména pro malé školy. Dále bylo navrhováno jasnější oddělení formulace cíle (stavu) od popisu činností (prostředků). Respondenti zároveň upozorňují, že v cílech je potřeba viditelněji zohlednit různé typy škol (mateřské školy, malé školy, oborově specifické školy) a že by bylo vhodné mírně doplnit obsah pilířů prevence, podpory a intervence – zejména o tříúrovňový preventivní systém, podporu pedagogů a širší záběr intervence. V menší, ale významné části odpovědí se objevují návrhy na zpřesnění vymezení rolí a vnitřního řízení ŠPP (bude zohledněno v části 2 věnované vnitřnímu nastavení fungování ŠPP).

4. Navrhované principy fungování efektivního ŠPP

Efektivní naplňování cílů činnosti ŠPP v souladu s potřebami žáků a osob podílejících se na vzdělávání může podpořit zakotvení sjednocujících principů, kterými by se poskytované služby měly řídit. Jejich uplatňování vedením škol, pracovníky ŠPP a dalšími členy školní komunity napomůže také k zajištění srovnatelné kvality školních poradenských služeb napříč systémem bez ohledu na velikost školy, lokalitu či konkrétní personální obsazení.

Dodržování principů je zásadní pro vytvoření důvěryhodného, bezpečného a efektivního systému podpory. Podobně jako cíle poskytují směr a měřítko pro plánování a evaluaci. Navržené principy definují, „jakým způsobem“ mají být poradenské služby ve školách poskytovány – tedy jaké postupy, hodnoty a formy spolupráce by měly být standardem. Absence sdílených principů v současné praxi vede ke značným rozdílům ve fungování ŠPP mezi školami a znemožňuje zavádění jednotných standardů, metodické podpory či systémového vyhodnocování efektivity jejich činnosti.

Navrhované principy byly formulovány na základě mezioborové odborné diskuse, zahraniční inspirace i zkušeností z českého školského terénu. Byly definovány tak, aby jejich aplikace byla možná v různých typech škol, zároveň jsou však dostatečně ambiciózní, aby skutečně garantovaly kvalitní podporu pro celou školní komunitu, včetně samotných pracovníků a pracovníc ŠPP.

Návrh obecných principů, kterými se řídí činnost efektivního ŠPP

1. Soulad s vizí školy

Poskytování poradenských služeb by mělo být v souladu s hodnotami a vizí školy.

2. Dostupnost a otevřenost služeb pro všechny aktéry vzdělávání

Poradenské služby školy by měly být v preventivní a podpůrné úrovni zaměřené na všechny žáky a osoby podílející se na výchově a vzdělávání. Využití služeb by mělo být dostupné všem, kteří je

potřebují, včetně zákonných zástupců žáků. Všichni aktéři vzdělávání ve škole by měli být srozumitelně informováni o časové dostupnosti, obsahu a průběhu poskytovaných služeb.

3. Důvěra a bezpečí

V souvislosti s poskytováním poradenských služeb je kladen důraz na budování důvěry s aktéry vzdělávání ve škole a jejich pocit bezpečí. S poskytnutými informacemi je zacházeno v souladu s právními předpisy a je dbáno na to, aby se nedůvodně nešířily v prostředí školy. Uživatelé služeb jsou informováni o tom, jak bude s poskytnutými informacemi nakládáno, včetně osob, kterým budou v přímé souvislosti s poskytováním poradenských služeb poskytnuty. V celém procesu poskytování poradenských služeb je důsledně respektováno soukromí uživatelů služeb.

4. Koordinovaná spolupráce pracovníků školního poradenského pracoviště

Činnosti jednotlivých členů týmu školního poradenského pracoviště by měly působit synergicky. V rámci školního poradenského pracoviště by měla být určena osoba odpovědná za koordinaci realizovaných činností a opatření a jejich soulad s cílem poskytování poradenských služeb ve škole.

5. Důraz na prevenci a včasnou intervenci

V rámci poradenských služeb školy by mělo být nejvíce úsilí směřováno do proaktivních činností a opatření zaměřených na předcházení problémů. Velká pozornost by měla být věnována včasné identifikaci a podpoře žáků a osob podílejících se na výchově a vzdělávání s počínajícími problémy včetně jejich aktivního vyhledávání.

6. Zohledňování specifik a potřeb všech aktérů vzdělávání ve škole

Zaměření a způsob poskytování poradenských služeb by měly reflektovat individuální potřeby a specifika žáků a osob podílejících se na výchově a vzdělávání, kterým jsou určeny. Soulad obsahu a způsobu poskytování poradenských služeb s potřebami aktérů vzdělávání by měl být pravidelně ověřován.

7. Využívání ověřených metod a přístupů a vyhodnocování účinnosti podpory

V prevenci, podpoře i intervenci by měly být využívány bezpečné metody, přístupy a opatření, přednostně takové, jejichž účinnost byla výzkumně ověřena. Účinnost využívaných metod, postupů a opatření by měla být pravidelně a prokazatelně vyhodnocována i ve škole. Informace získané na základě vyhodnocení by měly být použity k potřebným úpravám v jejich aplikaci nebo jejich změně.

8. Spolupráce s ostatními pracovníky školy, žáky a zákonnými zástupci žáků

Konkrétní činnosti a opatření zaměřené na prevenci, podporu a intervenci by měly být realizovány v úzké spolupráci s dalšími pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků. To zahrnuje zajištění informovanosti o cílech, obsahu a jejich roli v realizovaných činnostech a opatřeních včetně vyhodnocování účinnosti a poskytování průběžné metodické podpory. Důraz by měl být kladen i na zohledňování názorů a preferencí žáků a jejich aktivní zapojení do rozhodování tam, kde je to v souvislosti s poskytováním poradenských služeb možné.

9. Mezioborová spolupráce v ochraně a podpoře žáků

Členové týmu školního poradenského pracoviště by měli aktivně navazovat a udržovat spolupráci s dalšími lokálními aktéry zapojenými v ochraně a podpoře dětí a mládeže. Měli by se účastnit mezioborových setkání (jsou-li v území, kde škola působí, realizovány) a seznámit se s kompetencemi jednotlivých aktérů ochrany a podpory dětí a mládeže (sociální služby, zdravotní služby, OSPOD, městská a státní policie atd.).

10. Etika, reflexe a seberozvoj

Poradenští pracovníci školy by měli vykonávat svou práci v souladu s etikou práce v pomáhajících profesích, pravidelně reflektovat svou práci a aktivně usilovat o svůj osobní i profesní rozvoj a sebepéči. Měli by využívat dostupných možností intervize, supervize a kvalitních zdrojů podpory profesního růstu.

Uplatnění principů činnosti efektivního ŠPP v každodenní praxi škol závisí nejen na jejich formálním přijetí, ale především na podmínkách, v nichž poradenské týmy fungují. Ty budou více diskutovány v části 6 tohoto dokumentu.

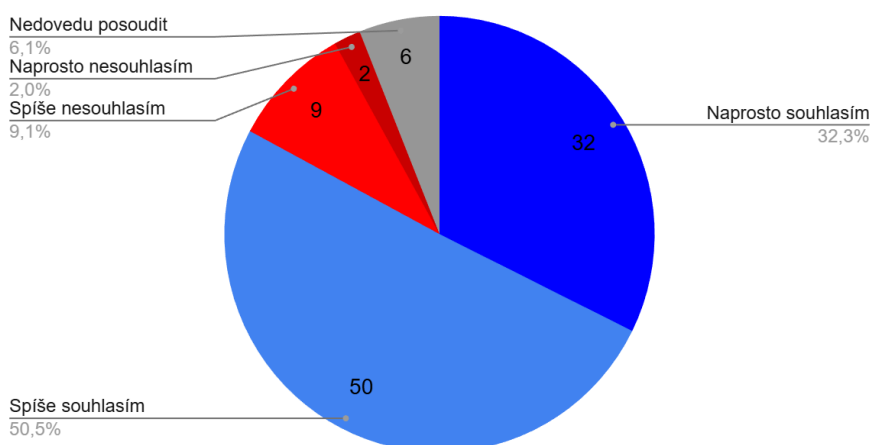
Principy představují hodnotový a kvalitativní rámec, který dává činnosti ŠPP etický a odborný směr a smysl. Nastavují očekávání pro spolupráci se školní komunitou a umožňují rozvíjet poradenské služby jako důvěryhodnou, odborně ukotvenou a systémově významnou součást života školy. Společně s definovanými cíli tvoří základ pro standardizaci a zajištění kvality podpory, kterou by mělo mít každé dítě a každý vyučující bez ohledu na to, ve které škole se nachází.

4.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci jsme zjišťovali názor respondentů na to, zda navrhované principy činnosti napomohou k zajištění srovnatelné kvality školních poradenských služeb napříč systémem.

Graf č. 3 Navrhované principy fungování efektivního ŠPP

Navrhované principy činnosti napomohou k zajištění srovnatelné kvality školních poradenských služeb napříč syst...

82 % respondentů je zcela či spíše přesvědčeno, že navrhované principy činnosti ŠPP napomohou k zajištění srovnatelné kvality školních poradenských služeb napříč školami. V doplňující otázce jsme zjišťovali, co může implementaci navržených principů podpořit a kde spatřují případná rizika. Respondenti nejčastěji zmiňovali obavu z formalismu a toho, že zůstanou “jen na papíře”. Dále by někteří uvítali bližší kritéria jejich naplňování a s tím související nástroje kontroly jejich implementace v praxi. Někteří zmiňovali, že první princip *Poskytování poradenských služeb by mělo být v souladu s hodnotami a vizí školy* může komplikovat dosažení srovnatelné kvality školních poradenských služeb napříč školami. Uvítali by spíše, aby se zbývajícími principy byla vize školy v souladu.

Respondenti byli dále dotazováni, co dle jejich názoru může napomoci naplňování principů v praxi. V této souvislosti nejčastěji doporučovali:

- Snížení přímé vyučovací povinnosti (MP, VP)
- Zohlednění skladby žáků při poskytování finančních prostředků na poradenské pracovníky školám
- Edukaci o významu spolupráce pracovníků ŠPP s ostatními pracovníky školy
- Podporu ze strany vedení školy
- Sjedené DVPP a kvalitní výzkumně ověřenou, standardizovanou a centrálně řízenou metodickou podporu
- Podporu zřizovatele
- Supervizi
- Sdílení dobré praxe mezi školami
- Využívání dat a evaluaci kvality poradenských služeb
- Zakotvení principů v legislativě
- Osvětu významu a přínosu implementace principů v praxi (obecně i v rámci jednotlivých škol)
- Osvětu o významu školních poradenských služeb u rodičů (širší veřejnosti)
- Srovnatelný standard kvality studijních programů, zvýšení počtu studujících

5. Navržený obsah činností ŠPP

V Partnerství byl dále zpracován návrh aktualizace a nového členění standardních činností školního poradenského pracoviště (ŠPP), které definuje ve svých přílohách vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Standardní činnosti již v návrhu nejsou koncipovány po jednotlivých pozicích, ale děleny na činnosti obecné, které s ohledem na kvalifikaci může zajišťovat více pozic, a činnosti specifické, vázané výhradně na odborné pozice školního psychologa, speciálního pedagoga a v souvislosti s novelou školského zákona i sociálního pedagoga a školského logopeda. Návrh členění je v souladu s poznatky o praxi škol v poskytování poradenských služeb a podporuje koordinovanou spolupráci a komunikaci uvnitř ŠPP, která je dle výzkumných zjištění v praxi určující pro efektivní zajišťování činností ŠPP.

Jsme přesvědčeni, že toto členění školám umožní větší flexibilitu v zajištění služeb s ohledem na konkrétní situaci ve škole, personální složení ŠPP a také odstraní duplicity standardních činností jednotlivých pozic, které v praxi často vedly k nejasnostem či sporům, kdo má konkrétní činnost ve škole zajišťovat. Návrh zároveň neomezuje možnost sdílení odpovědnosti za realizaci konkrétní činnosti více pracovníky školy, klíčová bude domluva v rámci ŠPP.

Přehled činností, které mohou vykonávat jednotlivé pozice, může nadále sloužit jako metodická opora ředitelů škol při stanovení náplně práce jednotlivých pracovníků a také jako vodítko pro obsah kvalifikačního studia.

Návrh standardních činností zajišťovaných školním poradenským pracovištěm

I.I. Poradenské a intervenční činnosti

1. Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě určené žákům včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků nadaných a žáků cizinců zahrnující zejména:

- a) koordinaci diagnosticko-poradenských činností k podpoře volby vzdělávací cesty žáků, podporu sebepoznání žáků zahrnující individuální a skupinové kariérové poradenství, administraci diagnostických nástrojů a realizaci aktivit zaměřených na sebepoznání žáků;
- b) zajištění informovanosti žáků a pedagogických pracovníků zahrnující zejména poskytování informací o vzdělávací soustavě, vzdělávacím systému a trhu práce, trendech na trhu práce, možnostech studia a práce v zahraničí a zajištění návštěv akcí, kde jsou prezentovány školy a zaměstnavatelé;
- c) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na výstupy sebepoznání žáků ve spolupráci s třídním učitelem;
- d) podporu žáků v odpovědném plánování a rozhodování o dalším vzdělávání nebo profesním směřování.

2. Vyhledávání, monitorování a orientační šetření žáků s možnou potřebou zvýšené podpory ve vzdělávání v souvislosti s nadáním, speciálními vzdělávacími potřebami nebo ohrožením rizikovými jevy ve spolupráci s třídními učiteli s důrazem na včasnou identifikaci potřeb žáků.

3. Monitorování rizikových faktorů spojených s rozvojem náročného a rizikového chování jednotlivých žáků nebo skupin žáků ve spolupráci s třídními učiteli.

4. Příprava podmínek a prostředí pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků cizinců a žáků nadaných ve spolupráci s učiteli a vedoucími pracovníky školy a v případě potřeby i pracovníky školských poradenských zařízení.

5. Zprostředkování kontaktu a informací o poradenských službách ve školských poradenských zařízeních a střediscích výchovné péče a poradenských službách dalších poskytovatelů žákům a jejich zákonným zástupcům.

6. Plánování, koordinace poskytování a vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření 1. stupně ve spolupráci s učiteli žáků.
7. Plánování, koordinace poskytování a vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření 2. až 5. stupně ve spolupráci s učiteli žáků a školskými poradenskými zařízeními.
8. Poskytování psychosociální podpory žákům, pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům žáků.
9. Poskytování poradenských služeb žákům a jejich zákonným zástupcům v oblastech prevence školního neúspěchu, poskytování podpůrných opatření, podpory socio-emočního rozvoje a prevence rizikového chování.
10. Koordinace, podpora a průběžné vyhodnocování realizace aktivit zaměřených na podporu wellbeingu a duševního zdraví žáků a pracovníků školy.
11. Individuální a skupinová práce s žáky s obtížemi v adaptaci, s oslabenými socio-emočními dovednostmi, s obtížemi se zvládáním zátěže, obtížemi ve vztazích, náročným a rizikovým chováním.
12. Organizace osvětových aktivit pro zákonné zástupce žáků zaměřené na podporu vzdělávacího úspěchu, kariérový rozvoj, wellbeing a duševní zdraví, podporu očekávaného chování ve školním prostředí a dalších relevantních tématech.

I.II. Koordinační, metodické a informační činnosti

1. Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy:
 - a) v otázkách kariérového rozhodování žáků;
 - b) s přípravou a vyhodnocováním plánů pedagogické podpory a individuálních vzdělávacích plánů;
 - c) s poskytováním a vyhodnocováním účinnosti podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a žákům nadaným;
 - d) v podpoře socio-emočního rozvoje žáků, pozitivních vztahů a podpoře očekávaného chování ve školním prostředí;
 - e) při prevenci náročného a rizikového chování;
 - f) při řešení výskytu rizikového chování;
 - g) při vzdělávání žáků s potřebou psychosociální podpory.
2. Tvorba preventivního programu školy a participace při jeho realizaci a vyhodnocování ve spolupráci s dalšími pedagogickými pracovníky školy.
3. Koordinace a účast na realizaci aktivit nespecifické prevence zaměřených na podporu wellbeingu a duševního zdraví (včetně podpory odolnosti a pozitivního sebepojetí žáků, zvládání

stresu a náročných situací), podpora očekávaného chování ve školním prostředí a aktivit specifické prevence.

4. Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.

5. Podpora tvorby a realizace krizových plánů.

6. Metodická podpora realizace třídnických hodin a dalších aktivit zaměřených na podporu osobnostního rozvoje, socio-emočních dovedností, wellbeingu žáků a pozitivních vztahů v třídních kolektivech.

7. Shromažďování a předávání informací o účinných metodách a intervencích a koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblastech:

a) kariérového poradenství;

b) vzdělávání žáků nadaných, žáků cizinců, žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků ohrožených rizikovým chováním;

c) podpory wellbeingu, nespecifické a specifické primární prevence.

8. Poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o poradenských službách a činnosti školy a službách pro děti, mládež a rodiny s dětmi v regionu.

9. Poskytování informací o poradenských službách a činnosti školy aktérům podpory dětí a rodin v regionu v rámci mezioborové spolupráce v regionu.

10. Předávání informací o vybraných aspektech poradenských služeb školy pro účely zpracování analýz, krajských plánů prevence aj.

11. Průběžná aktualizace kontaktů a aktivní spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, středisky výchovné péče a dalšími subjekty dle potřeb žáků, zejména sociálními a zdravotními službami, orgány sociálně-právní ochrany dětí, orgány činnými v trestním řízení, neziskovými organizacemi, místními akčními skupinami aj. v podpoře a ochraně žáků a v prevenci a řešení rizikového chování žáků s důrazem na včasnou koordinovanou spolupráci.

Činnosti zajišťované výhradně školním speciálním pedagogem

1. Realizace speciálněpedagogické diagnostiky a depistáž za účelem:

a) nastavení vhodné podpory žáků v 1. ročníku;

b) identifikace žáků s potřebou podpůrných opatření;

c) nastavení a vyhodnocení účinnosti poskytování podpůrných opatření žákům;

d) nastavení a vyhodnocení pokroku žáka a účinnosti podpory poskytované v rámci individuální a/nebo skupinové intervence včetně předmětu speciálněpedagogické péče;

e) nastavení a vyhodnocení účinnosti intervencí v oblasti chování žáků.

2. Realizace individuálních a skupinových (dlouhodobých i krátkodobých) speciálně-pedagogických intervencí s žáky (reedukace, kompenzace, stimulace, preventivní programy a vzdělávací činnost s využitím speciálněpedagogických metod).
3. Realizace podpůrného opatření předmětu speciálněpedagogické péče
4. Metodická podpora dalších pedagogických pracovníků školy při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo v riziku speciálních vzdělávacích potřeb včetně instruktáže v zavádění vhodných metod a forem práce, využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
5. Vzdělávací aktivity pro další pedagogické pracovníky zaměřené na speciální vzdělávací potřeby žáků a poskytování podpůrných opatření.

Činnosti zajišťované výhradně školním psychologem

1. Realizace pedagogicko-psychologické diagnostiky a depistáže za účelem:
 - a) nastavení vhodné podpory žáků v 1. ročníku;
 - b) identifikace žáků s potřebou podpůrných opatření;
 - c) identifikace nadaných žáků;
 - d) zjišťování sociálního klimatu tříd;
 - e) nastavení a vyhodnocení pokroku žáka a účinnosti podpory poskytované v rámci individuální a/nebo skupinové intervence;
 - f) nastavení a vyhodnocení účinnosti intervencí v oblasti chování žáků;
 - g) identifikace žáků se zvýšenou potřebou psychologické podpory.
 2. Realizace individuálních a skupinových (dlouhodobých i krátkodobých) psychologických intervencí s žáky (např. intervence zaměřené na regulaci emocí, zvládání stresu, nácvik strategií učení a pozornosti, pozitivní klima třídy) a pedagogy.
 3. Vzdělávací aktivity pro další pedagogické pracovníky např. zaměřené na psychodidaktiku, podporu duševního zdraví a prevenci syndromu vyhoření.
 4. Participace na přípravě přijímacího řízení na střední škole.
-

Činnosti zajišťované výhradně sociálním pedagogem a školským logopedem budou doplněny na základě konzultace s příslušnými profesními asociacemi.

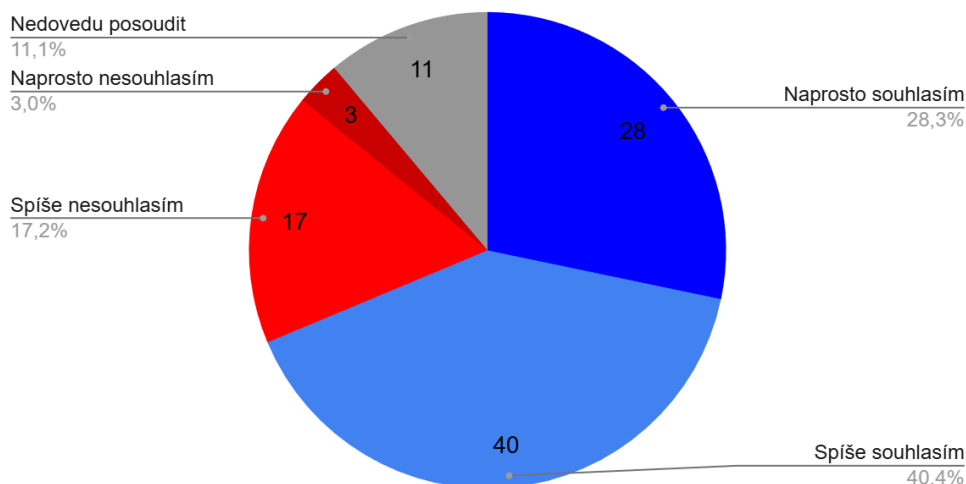
5.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci nás zajímalo, jaký názor mají respondenti na rozdělení činností na společné (zajistitelné vícero pracovníky dle rozhodnutí na úrovni školy podle kompetencí

jednotlivých pracovníků) a speciální zajišťované výhradně specialisty. Konkrétně nás zajímalo, zda navržené rozdělení odpovídá potřebám škol. Dále jsme zjišťovali, zda toto rozdělení může podpořit lepší koordinaci činností zajišťovaných jednotlivými pracovníky ŠPP a také to, zda pokrývají všechny relevantní oblasti.

Graf č. 4 Rozdělení standardních činností ŠPP na společné a speciální I

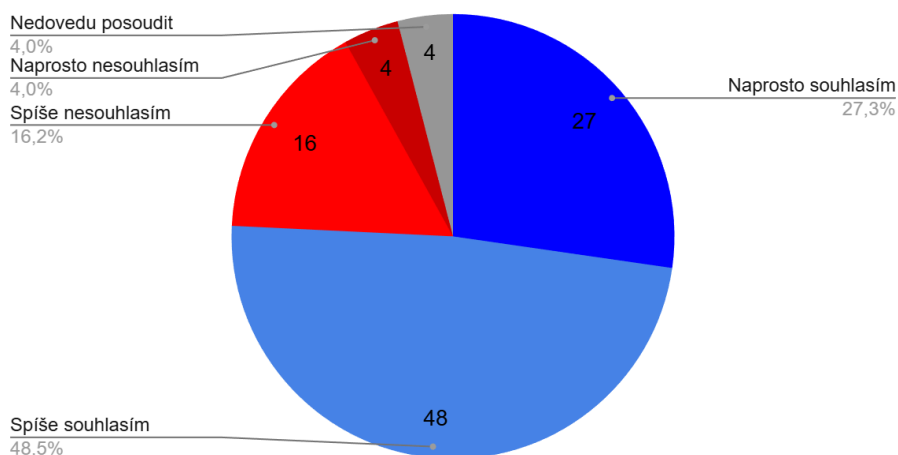
Navrhované rozdělení standardních činností ŠPP na společné a speciální odpovídá potřebám škol.

O tom, že navrhované rozdělení standardních činností školního poradenského pracoviště na společné a speciální zajišťované výhradně specialisty – školním speciálním pedagogem, psychologem – jsou zcela nebo spíše přesvědčeny přibližně dvě třetiny respondentů. Na základě komunikace s příslušnými asociacemi budou doplněny i standardní činnosti zajišťované sociálním pedagogem a školským logopedem. Respondenti nejvíce oceňovali, že oproti současné právní úpravě nedochází k dublování činností u jednotlivých pozic. Několik respondentů upozorňovalo na specifika škol a rizika spojená s nedostatkem specializovaných pozic v některých regionech. Dále byl vyzdvihován význam koordinace činností ŠPP a podpory vzájemné spolupráce mezi jeho pracovníky. Někteří respondenti by uvítali bližší specifikaci činností (co konkrétně zahrnují a jaké metody by v souvislosti s danou činností měly být využívány).

Graf č. 5 Rozdělení standardních činností ŠPP na společné a speciální II

Takto definované standardní činnosti mohou podpořit koordinovanou spolupráci pracovníků ŠPP.

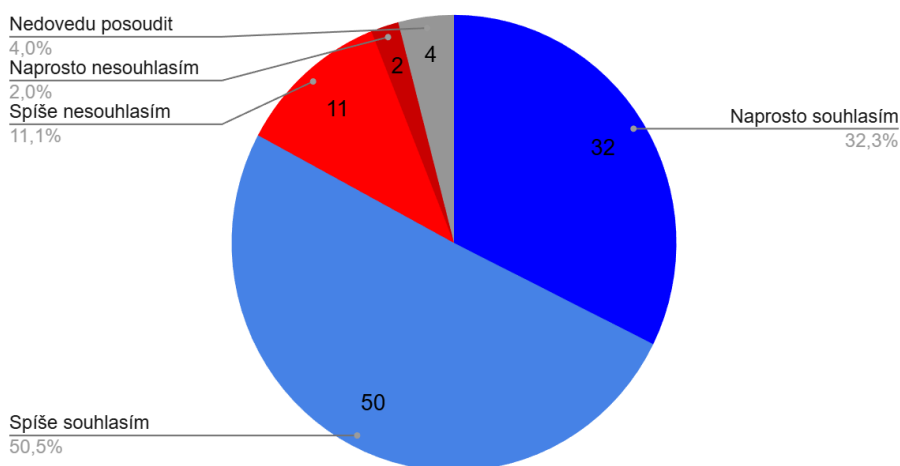

Tři čtvrtiny respondentů jsou zcela či spíše přesvědčeny, že rozdělení standardních činností zajišťovaných školním poradenským pracovištěm může podpořit koordinovanou spolupráci jeho pracovníků. Dle konkrétních vyjádření tomu napomůže větší přehlednost toho, kdo za co odpovídá. Za klíčové respondenti považovali dobré vydefinování rolí na úrovni školy.

Opakovaně byl v souvislosti s touto otázkou zmiňován význam pozice koordinátora ŠPP. Jeden respondent upozorňuje na to, že je podpořit i sdílení odpovědnosti za konkrétní činnost více pracovníky.

Graf č. 6 Rozdělení standardních činností ŠPP na společné a speciální III

Navrhované standardní činnosti pokrývají všechny relevantní oblasti.

82 % respondentů zastává názor, že navrhované standardní činnosti pokrývající všechny důležité oblasti a v návrhu jim žádné důležité oblasti nechybí. V otevřené otázce měli

respondenti, kterým v návrhu konkrétní oblast chybí, možnost doplnit, co konkrétně v návrhu postrádají. Jednalo se většinou o jednotlivé podněty. Ve dvou případech bylo zmíněno explicitnější uvedení činností primární prevence rizikového chování (v návrhu jsou zahrnuty, bude upraveno tak, aby to bylo více zřejmé).

Podněty k oblastem činností ŠPP:

- Klima školy a práce s kolektivy
- Evaluace
- Práce s žáky s odlišným mateřským jazykem
- Řešení nevhodného chování učitelů k žákům
- Doplnit činnosti sociálního pedagoga
- Krizová intervence
- Case management
- Předcházení vyhoření a traumatizace žáků ve středních zdravotních školách
- Edukace rodičů (zejm. u speciálních pedagogů a psychologů)
- Činnosti specifické pro mateřské školy
- Péče o wellbeing a duševní zdraví pedagogů

6. Nezajištěné a nedostatečně zajištěné oblasti činnosti ŠPP

Existují oblasti podpory a činnosti ŠPP, které ve stávajícím nastavení školních poradenských služeb nejsou legislativně nebo adekvátně personálně nebo obsahově zajištěny.

V rámci odborné diskuze pracovní skupiny jsme identifikovali nezajištěné, resp. nedostatečně zajištěné činnosti ŠPP, kterým chybí buď legislativní ukotvení, nebo potřebné personální zabezpečení. Byly také navrženy další oblasti podpory, kterým by bylo vhodné v rámci poradenských služeb věnovat adekvátní pozornost.

Činnosti, které mají legislativní oporu, ale nejsou zajišťovány v potřebné kvalitě a rozsahu

Důvodem jejich nedostatečného zajištění jsou zejména chybějící personální kapacity, odbornost a metodická podpora.

Kariérové poradenství

Kariérové poradenství by měla poskytovat osoba s odpovídajícím vzděláním podle Národní soustavy kvalifikací.

Krizová intervence ve škole

Krizová intervence je aktuálně uvedena pouze mezi standardními činnostmi školního psychologa. Krizovou intervencí ve škole by měl poskytovat absolvent akreditovaného kurzu krizové intervence s dostatečnou hodinovou dotací (100 a více hodin). Pro školní prostředí může

být vhodný i kurz skupinové krizové intervence. Potřebnou odbornost lze zajistit proškolením pracovníků ŠPP u větších škol a škol s vyšším podílem znevýhodněných žáků, u menších škol lze zvážit zajištění externí podpory.

Plánování, realizace a vyhodnocování podpůrných opatření 1. až 5. stupně

Činnosti spojené s poskytováním podpůrných opatření mají oporu v legislativě, v praxi se ale často ukazuje, že podpůrná opatření nejsou poskytována efektivně a zároveň chybí sjednocující rámec pro vyhodnocování účinnosti podpory poskytované konkrétním žákům, jenž by školy mohly využívat k rozhodování založeném na datech. V činnosti ŠPP by pomohlo rozšíření metody case managementu (koordinace podpory poskytované konkrétním žákům) a zajištění prakticky orientovaného metodického vedení v tom, jak podporu poskytovanou žákům plánovat a realizovat a jak vyhodnocovat její účinnost.

Intervence pro předcházení školní neúspěšnosti vč. prevence vysoké absence

Činnosti spojené s předcházením školní neúspěšnosti mají oporu v legislativě, přesto se řadu žáků v riziku školní neúspěšnosti nedaří zachytit včas. Zde by napomohlo prakticky zaměřené metodické vedení zaměřené na včasnou depistáž žáků v riziku školní neúspěšnosti, zajištění vhodných nástrojů pro její realizaci do škol a stanovení sjednocujících vodítek pro přípravu,

realizaci a vyhodnocování strategie prevence školní neúspěšnosti a mezioborovou spolupráci s dalšími aktéry ochrany a podpory dětí (sociální služby, zdravotní služby, OSPOD aj.). ŠPP by měla získat metodickou podporu také k rozhodování na základě dat (to platí pro všechny oblasti činností).

Koordinace a metodická podpora asistentů pedagoga

Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga je ve stávající legislativní úpravě svěřeno pouze školnímu speciálnímu pedagogovi.

Je třeba tuto podporu s využitím existující metodické podpory (vzniklé v projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání realizovaného Univerzitou Palackého v Olomouci, organizací Člověk v tísni a dalšími partnery) zajistit i ve všech školách, kde působí asistenti pedagoga.

Nadání

Činnosti spojené s podporou nadaných žáků jsou legislativně ukotveny, nicméně se stále nedaří identifikovat nadané žáky v počtu, který by odpovídal jejich výskytu v populaci. Přestože je v rámci standardních činností podpora nadaných žáků svěřena více pozicím ŠPP, v praxi je nadání žáka neřídka zjištěno v rámci diagnostiky jeho obtíží v chování spojených s nedostatečnou kognitivní stimulací ve škole. V souvislosti s včasným zachytem a podporou nadaných žáků je třeba zajistit metodickou podporu a metodické vedení zaměřené i na koordinaci ostatních pracovníků školy v identifikaci a podpoře nadání žáků. I v podpoře nadaných žáků by bylo vhodné uplatnit metodu case managementu.

Rozvoj kompetencí vyučujících v práci s žáky vyžadujícími podporu

Poskytování konzultací, edukace a metodické pomoci vyučujícím je legislativně uloženo výchovným poradcům, metodikům prevence, školním psychologům, školním speciálním pedagogům i školským logopedům. V praxi na tuto činnost ale nezbývá na obou stranách dostatek času a často ve školách nejsou nastaveny efektivní mechanismy pro podporu profesního růstu pedagogů.

I v rámci podpory rozvoje kompetencí pedagogů je klíčová koordinace a vytvoření prostoru pro pravidelná intervizní setkání a další účinné formy edukace pedagogického sboru. Školy by měly mít k dispozici externí supervizi, jejíž dostupnost by měla být zajišťována v rámci širšího území. Školy by také měly mít k dispozici praktické metodické materiály, které jim pomohou s aplikací podpory (např. Katalog podpůrných opatření).

V následujícím období by měla být posílena nabídka dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v respektující komunikaci a tématech souvisejících s podporou odolnosti a duševního zdraví žáků a také s péčí o vlastní wellbeing a duševní zdraví vyučujících.

Prevence genderově podmíněného násilí a obtěžování a podpora bezpečného prostředí pro LGBTQ+ studující a vyučující

Prevence genderově podmíněného násilí, homofobie a xenofobie je tematicky zahrnutá v Metodickém doporučení ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28). Nicméně doporučení v tomto již vyžaduje aktualizaci. Problematika podpory bezpečného prostředí pro LGBTQ+ osoby vyžaduje rozšíření vhodné metodické podpory a edukaci pedagogických pracovníků v tomto tématu. Specifickým tématem je poradenství v oblasti identity, které je s ohledem na rostoucí potřebu třeba doplnit do portfolio odborného zaměření poradenských služeb.

Poskytování zdravotních úkonů ve školách

Školy a školská zařízení mají v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách povinnost poskytovat zdravotní úkony žákům, kteří je navštěvují. Sdělení z roku 2021, ve kterém tuto informaci Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) společně s Ministerstvem zdravotnictví (MZ) konkretizovalo, bylo aktualizováno. Aktualizované sdělení reaguje na zhodnocení předchozí úpravy a snaží se řešit některé problémy, na které bylo školami a zákonnými zástupci žáků upozorňováno. Nicméně je třeba dopracovat přílohy konkretizující postup podpory pro vybrané skupiny žáků. Aktuálně je metodicky zpracována pouze podpora žáků s diabetem. I nadále platí, že je třeba vyjasnit rozsah laických úkonů, které mohou zajistit pracovníci školy, a úkony, které je nezbytné zajistit zdravotnickým pracovníkem. I aktualizované sdělení obsahuje pouze příklady těchto úkonů.

Síťování a udržování kontaktů na podpůrné služby mimo školu

Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s

poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování, je vyhláškou uložena metodikovi prevence. Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními je uložena školním psychologům. Nicméně z poznatků o praxi škol vyplývá, že ne každá se aktivně síťuje na služby ochrany a podpory dětí a rodin ve svém regionu. K systematickému zapojování do mezioborové spolupráce v podpoře žáků s aktéry vně školy nepochybně napomůže přítomnost sociálního pedagoga, nicméně je třeba tuto spolupráci zajistit ve všech školách. Významně totiž školám pomáhá v řešení situací žáků s komplexními potřebami, jejichž pokrytí škola nemůže zajistit sama.

Činnosti, které nejsou ošetřeny stávající legislativou

Školní psychoterapie

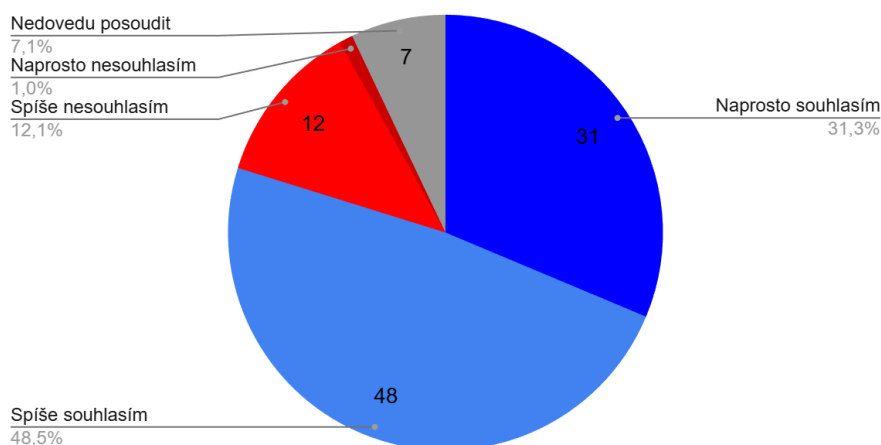
Jedná se o službu podporující duševní zdraví žáků, kteří potřebují vyšší míru podpory v této oblasti. Podmínkou pro její výkon je absolvování akreditovaného psychoterapeutického výcviku. Možný legislativní rámec pro její poskytování vytvoří projednávaná novela živnostenského zákona, která definuje vázanou živnost poradenská psychoterapie. Rozšíření této služby zajistí větší dostupnost a nízkoprahovější přístup ke službám v oblasti duševního zdraví dětí a dospívajících.

6.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci jsme zjišťovali názor respondentů na to, zda jsou v návrhu identifikovány všechny nedostatečně zajištěné a nezajištěné činnosti nezbytné pro naplnění cílů ŠPP.

Graf č. 7 Nezajištěné nebo nedostatečně zajištěné činnosti ŠPP

V Návrhu jsou identifikovány všechny nedostatečně zajištěné a nezajištěné činnosti nezbytné pro naplnění cílů ŠPP.

79 % respondentů zcela či spíše souhlasí s tím, že návrh identifikuje všechny nedostatečně zajištěné a nezajištěné činnosti nezbytné pro naplnění cílů ŠPP. Doplnující podněty vyzývaly ke sjednocení pojetí této části textu. Dva podněty směřovaly k významu školní mediace a jejího

zahrnutí do činnosti ŠPP. Další podnět směřoval k zahrnutí souboru činností kariérového poradenství, který připravila za tímto účelem zřízená pracovní skupina pod MŠMT.

Jeden podnět směřoval k podpoře doplnění kreativní, kulturní a komunitní formy podpory duševního zdraví.

Několik podnětů včetně samostatně poskytnutého stanoviska Asociace školní psychologie směřovalo k potřebě širší odborné diskuze o školní psychoterapii (zaměření činnosti, kompetence a kvalifikace, vztah k činnosti školních psychologů a zdravotním službám, způsob financování).

Nad rámec dotazů se sešla ještě další doporučení, která jsou představena níže:

- Potřeba ošetřit poskytování poradenských služeb v mateřských školách
- Potřeba terminologického vyjasnění (pojem "školní poradenské pracoviště" platná legislativa neuvádí)
- Potřeba dořešit diagnostické kompetence pracovníků ŠPP a ŠPZ
- Zohlednění významu kultury v podpoře wellbeingu žáků a pracovníků školy
- Zajištění financování na kvalitní vzdělání pracovníků ŠPP a jejich profesní růst (vč. výcviku pro školní psychology)
- Potřeba funkčního vymezení přímé a nepřímé činnosti u specializovaných pozic (speciální pedagog, psycholog, speciální pedagog, školský logoped)
- Zajištění systémového financování supervize
- Reflexe existujících profesních etických kodexů
- Potřeba sjednocení přístupu k hodnocení kvality poradenských služeb ze strany ČŠI

7. Možnosti využití místní školské správy v podpoře kvality školních poradenských služeb

K dosažení kvalitních poradenských služeb ve všech školách je třeba hledat cesty, které pomohou zajistit účelné využívání personálních kapacit a finančních prostředků na tuto oblast určených. Některé pozice nebo činnosti nemusí být vždy zajišťovány konkrétní školou, ale lze je zajistit pro určitá území. Sdílení odborných pozic nebo služeb může být řešením zejména pro menší školy, kterých je v ČR většina.

Nová legislativa některé činnosti (např. zajištění metodického vedení škol v souvislosti s poskytováním poradenských služeb) ukládá pedagogicko-psychologickým poradnám. Pro jednotlivé PPP mají být stanoveny spádové oblasti, v nichž budou mít povinnost poskytnout mateřským, základním a středním školám metodické vedení. Financování tohoto řešení je zatím v pilotním projektu řešeno prostředky OP JAK. V minulosti byl realizován projekt, který ověřoval zaměstnávání sdílených školních psychologů a speciálních pedagogů ze strany PPP. Na základě vyhodnocení projektu však nebylo k tomuto řešení na legislativní úrovni přistoupeno.

Jednou z možných cest jak podpořit školní poradenská pracoviště vícero škol v jednom území je zřízení místní školské správy (MŠS), jak ji navrhuje Partnerství pro vzdělávání 2030+. Tato instituce by mohla hrát důležitou roli při zajišťování odborné, metodické a koordinační podpory

pro školy v území, a tím napomáhat systematickému rozvoji poradenských služeb v území a garantovat jejich kvalitu.

Vybrané příklady možného přínosu místní školské správy pro efektivní činnost ŠPP

- **Dostupnost a otevřenost**

MŠS může pomoci zajišťovat dostupnost poradenských služeb v území (např. sdílením odborníků mezi školami, podporou náboru specialistů apod.).

- **Ověřené metody a vyhodnocování účinnosti**

MŠS může zajišťovat sdílení osvědčených metod a nástrojů, podporovat rozvoj evaluační kultury ve školách, organizovat metodickou podporu v oblasti měření dopadu činností, aj.

- **Mezioborová spolupráce**

MŠS může sehrávat klíčovou roli v propojování škol s dalšími službami v území – sociálními, zdravotními i komunitními. Může podporovat vznik místních sítí a nastavovat pravidla pro sdílení informací a koordinaci podpory kolem konkrétního dítěte (case-management).

- **Etika, reflexe, seberozvoj**

MŠS může vytvářet prostor a podmínky pro pravidelnou supervizi, intervizi a reflexi práce poradenských pracovníků a týmů. Zároveň může podporovat systémové vzdělávání a profesní rozvoj členů ŠPP napříč školami.

- **Nestrannost**

Pracovníci MŠS mohou garantovat nestrannost v řešení konkrétních případů a náročných situacích ve školách.

7.1 Výstupy z veřejné konzultace

Ve veřejné konzultaci jsme se dotazovali, kdo by měl zajišťovat metodické vedení školních poradenských pracovišť. Respondenti vybírali z možností: 1) Národní pedagogický institut, 2) spádová pedagogicko-psychologická poradna, 3) místní školská správa v lokalitě.

Necelá třetina respondentů je přesvědčena, že metodickou podporu pracovníkům školních poradenských pracovišť by měl poskytovat Národní pedagogický institut. 22 % preferuje metodické vedení ze strany spádové pedagogicko-psychologické poradny. 8 % respondentů se domnívá, že by metodické vedení ŠPP měla zajišťovat místní školská správa. 19 % dotázaných by upřednostnilo kombinaci metodického vedení ze strany místní školské správy v kombinaci s jiným subjektem, nejčastěji s NPI či s NPI a spádovou PPP. 13 % by za vyhovující považovalo kombinaci metodického vedení z NPI a spádové PPP.

8. Ekonomické přínosy kvalitního zajištění školních poradenských služeb

Studie PAQ Research a STEM (2023) se zabývala ekonomickými přínosy tří variant personálního zabezpečení specializovaných pozic v základních školách v horizontu 80 let. Studie zahrnuje i další pozice (kariérový poradce a školní asistent a samostatně i asistent pedagoga), nicméně data lze i přesto využít k získání rámcové představy o přínosu kvalitního zajištění školních poradenských služeb prostřednictvím samostatných podpůrných pozic. Studie pracovala s různými variantami navýšení úvazků na školu oproti současnému stavu, pro které odhadovala, jak velké zlepšení vzdělanosti by bylo potřeba, aby se posílení podpůrných pozic v základních školách ekonomicky vyplatilo.

Tabulka č. 3: Modely výše úvazků podpůrných pozic bez asistenta pedagoga na školu dle studie PAQ Research a STEM

Minimální smysluplný počet úvazků dle názorů ředitelů ZŠ	Banka úvazků dle velikosti školy	Banka úvazků dle velikosti školy a počtu znevýhodněných žáků
2,05	1,28	2,01
Průměrné navýšení úvazků na školu proti současnému stavu		
1,5	0,7	1,4 (dále diferencováno dle míry znevýhodnění školy)

Zdroj: PAQ Research a STEM, 2023

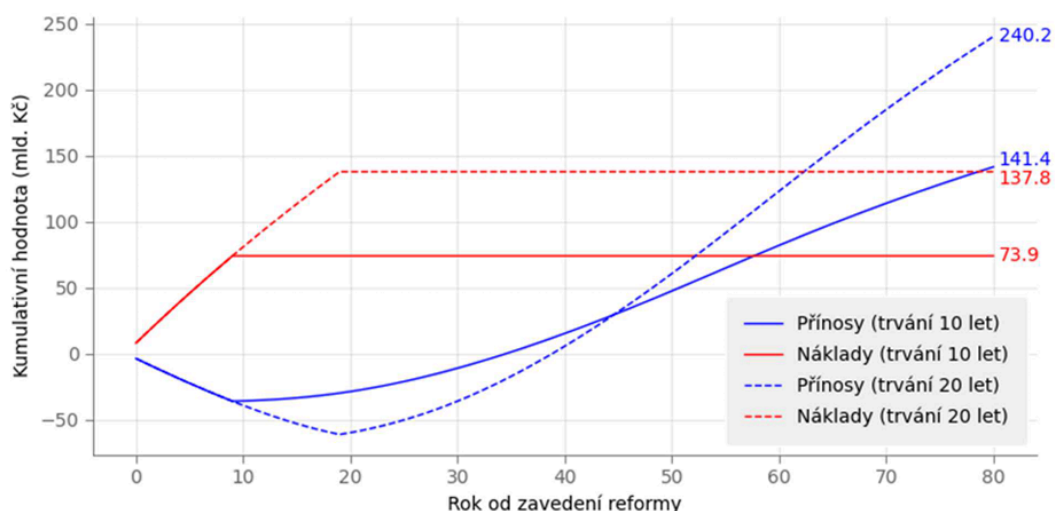
Zvýšené roční mzdové náklady oproti současnému stavu se zvýšením počtů podpůrných pozic včetně asistentů pedagoga byly pro jednotlivé varianty stanoveny následovně: 1) 6,46 mld. Kč, 2) 2,04 mld. Kč, 3) 7,89 mld. Kč. To v horizontu 80 let představuje celkové výdaje 1) 308 mld. Kč, 2) 98 mld. Kč a 3) 378 mld. Kč. K jednotlivým variantám byly připočítány náklady ušlých příležitostí. Studie ukazuje, jak by musely vzrůst výsledky vzdělávání, a díky tomu se absolventi lépe uplatnili na trhu práce, aby se státnímu rozpočtu investice do jednotlivých variant nárůstu podpůrných pozic ve školách vyplatila. Výsledky studie naznačují, že by vzdělávací výsledky musely v průměru vzrůst v jednotlivých variantách o 1) 3 % standardní odchylky, 2) 1,7 % standardní odchylky, 3) 3,4 % standardní odchylky. Jedná se o relativně malé změny, které odpovídají v testech PISA zlepšení výsledků o 1 až 3,5 bodu.

Pokud by tedy reforma dokázala zvýšit úroveň vzdělanosti o více než 3,5 PISA body, pak by očekávaný ekonomický přínos reformy pro státní rozpočet převyšoval náklady všech tří variant. Přestože není skutečný dopad posílení podpůrných rolí ve školách na budoucí vzdělanost nyní znám, zvýšení vzdělávacích výsledků, které by zajistilo ekonomickou návratnost je velmi nízké. Např. studie IDEA (Krajčová, Münich a Protivínský, 2019; Münich a Protivínský, 2012) srovnávající možné scénáře budoucích vzdělávacích reforem předpokládaly výrazně vyšší dopady na vzdělanost žáků. Ekonomické dopady je však třeba očekávat v dlouhodobém horizontu, většina přínosů se naplno projeví až po mnoha desetiletích od zavedení změn. Tato skutečnost může představovat překážku pro prosazování změn na politické úrovni. Je také nutné zdůraznit, že

zvýšení vzdělanostní úrovně české společnosti by vedlo k mnoha dalším neekonomickým benefitům.

Obrázek č. 1 Graf ze studie PAQ Research a STEM zobrazující předpokládané náklady a přínosy při různé délce trvání podpory

Graf 113: Náklady a přínosy dle doby trvání podpory (10 a 20 let)
(Scénář 3, kumulativní současné ceny)

Zdroj: PAQ Research a STEM (2023)

Ekonomické přínosy zaměřených na prevenci a včasnou intervenci v oblasti duševního zdraví dětí

Ekonomický dopad prevence a včasného řešení obtíží v duševním zdraví u dětí a mládeže ve věku 10 až 19 let napříč 36 státy sledovala studie *The global return on investment from preventing and treating adolescent mental disorders and suicide: a modelling study* (Stelmach, R. a kol., 2022). Studie sledovala návratnost investic do podpory dětského duševního zdraví a také ušetřené náklady spojené se ztrátou zdravých let života (DALY).

Studie došla k závěru, že implementace vybraných opatření zaměřených na prevenci a včasné řešení obtíží v duševním zdraví přináší v horizontu 80 let návratnost ve výši 24 USD na 1 investovaný USD. Náklady na odvrácení jednoho roku života v nemoci (DALY) jsou odhadovány na 102,9 USD. Jedná se o výdaj na intervence, které předejdou ztrátě jednoho roku života ve zdraví a umožní tak ekonomickou aktivitu jedince a zároveň ušetří výdaje na zdravotní systém. Vysoká návratnost investice do podpory duševního zdraví dětí a nízké náklady na odvrácený DALY se projevují napříč regiony i ekonomickou úrovní jednotlivých zemí, přičemž nejvyšší návratnost investic a nejnižší náklady na odvrácený rok života v nemoci postižení byly zaznamenány v zemích s nízkými a nižšími středními příjmy. Intervence s nejvyšší návratností investic byly léčba mírné deprese a školní prevence úzkosti a deprese.

Vysoká návratnost investice a nízké náklady na odvrácený DALY poukazují na důležitost a hodnotu prevence a včasného řešení duševních obtíží dětí a dospívajících na celém světě, protože jak jedinci, tak celé společnosti přináší dlouhodobé zdravotní a ekonomické přínosy. Prevence uplatňovaná ve školním prostředí je nejdostupnější a zároveň ekonomicky nejprínosnější forma podpory.

Zdravotní a ekonomické dopady negativních zkušeností v dětství

Informace o zdravotních a ekonomických dopadech negativních zkušeností v dětství v České republice přináší metaanalýza *Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: a systematic review and meta-analysis* (Huges a kol., 2021). Negativní zkušenosti v dětství (NZD) označují různé intenzivní stresory, které mohou ovlivnit děti během jejich dospívání, například týrání nebo zneužívání, svědectví násilí v domácnosti či komunitě a život v rodině s obtížemi (např. rozpad rodiny, zneužívání návykových látek rodičem, duševní onemocnění rodiče). Vystavení těmto stresorům může ovlivnit neurologický, biologický a sociální vývoj dítěte a zvýšit jeho náchylnost k sociálním obtížím (např. nízké dosažené vzdělání), zdraví poškozujícímu chování (např. kouření) a duševním i fyzickým onemocněním v průběhu celého života. Prevalence NZD v ČR byla zjišťována v roce 2017 (Velemínský a kol., 2017), přičemž bylo například zjištěno, že psychické týrání zažilo 21 % a fyzické týrání 17 % dětí, rozpad rodiny 23 % dětí, 22 % bylo svědkem domácího násilí a 15 % užívání alkoholu členem domácnosti.

Huges a kol. (2021) identifikovali značné zdravotní a finanční dopady, které NZD představují pro evropské země, ČR nevyjímaje, a zdůrazňují tak význam investic do bezpečného dětství a podpory včasné identifikace ohrožení dětí. Dospělí, kteří byli vystaveni NZD, se častěji uchylují ke zdravotně rizikovému chování a častěji se u nich rozvine fyzické nebo duševní onemocnění, které zkracuje jejich roky zdravého a produktivního života.

Studie se zaměřila na podíl DALY (roků života v nemoci) a náklady spojené se 12 zdravotními dopady v souvislosti s NZD (např. nadměrné užívání alkoholu, kouření, užívání nelegálních drog, vysoký BMI, deprese, úzkost, interpersonální násilí, kardiovaskulární onemocnění, rakovina nebo diabetes 2. typu). Ve všech evropských zemích přesáhly roční náklady na sanaci důsledků NZD 1 % národního HDP. Data za Českou republiku jsou uvedena níže.

Tabulka č. 4: Roční DALY (dny v nemoci) a náklady spojené s důsledky NZD v roce 2019 dle studie Huges a kol. (2021) – Česká republika

Počet DALY (dnů v nemoci) za rok v tisících	Roční náklady na řešení důsledků NZD ve zdravotnictví	Ekvivalent HDP
246,5	169 miliard Kč	2,3 %

Skutečná zátěž způsobená NZD je ve skutečnosti vyšší, než naznačují výsledky studie, která se zaměřila pouze na náklady spojené se zdravotním stavem. NZD mohou negativně celoživotně ovlivňovat kvalitu života a připravovat společnost o sociální přínosy, které přinášejí zdravé a odolné populace. Kromě zdravotních stavů jsou NZD spojeny také s dalšími významnými společenskými náklady, včetně nízké úrovně dosaženého vzdělání, nezaměstnanosti, kriminality a sociálního vyloučení.

Negativní dopady spojené s NZD se přitom neprojevují pouze v dospělosti, ale lze je pozorovat již od nejranějších let života. Spolu s akutními fyzickými a emočními dopady mohou děti, které zažily NZD, vykazovat zhoršený kognitivní a sociální vývoj, zhoršenou školní docházku, časně přijetí zdraví poškozujících návyků a zvýšené riziko zdravotních problémů i páchání trestné činnosti v mládí včetně násilné trestné činnosti.

Analýza dopadů domácího násilí z roku 2017 vyčíslila dopady násilí v blízkých vztazích na veřejné rozpočty České republiky na 14,5 mld. Kč ročně. Studie organizace proFem z roku 2024 odhaduje, že z veřejného zdravotního pojištění je na léčbu dopadů sexualizovaného násilí v ČR ročně vynaloženo 2,3 mld. Kč. Prevence násilí v blízkých vztazích a genderově podmíněného násilí je nejúčinnější v době, která předchází navazování prvních intimních vztahů mezi mladými lidmi, tedy v době docházky na základní a střední školy.

V tomto kontextu se jeví jako klíčová role preventivních aktivit ve škole a zejména role sociálních pedagogů, kteří se zaměřují na včasnou identifikaci a podporu ohrožených dětí. Pedagogičtí pracovníci jsou dětem ze všech odborníků nejbližší a mohou tak nejsnadněji odhalit ohrožení dětí, sociální pedagogové mohou zvyšovat kompetence učitelů v zachycení signálů ohrožení dítěte a sami zajišťují spolupráci s rodinou a aktéry ochrany ohrožených dětí při řešení jeho nepříznivé životní situace.

9. Shrnutí klíčových úkolů, které je třeba k dosažení efektivního fungování ŠPP na všech stupních vzdělávání vyřešit

- Při zavádění systémových řešení vycházet z doporučení České školní inspekce.
- Zajistit způsob financování poradenských služeb ve školách umožňující jejich adekvátní časovou dotaci zohledňující velikost školy a skladbu žactva.
- Zajistit adekvátní personální zabezpečení činnosti ŠPP v základních školách pod 180 žáků s možností využití sdílení pracovníků mezi školami.
- Zajistit udržitelné financování specializovaných pozic ve středních školách.
- Vytvořit systém školního poradenství v mateřských školách včetně definování obsahu a personálního zabezpečení.
- Ukotvit zastřešující cíle, principy, standardy činnosti a pravidla vnitřního fungování ŠPP v legislativních předpisech.
- Zajistit sjednocené hierarchické metodické vedení pracovníků ŠPP.
- Stanovit a ve školách zajistit adekvátní materiálně-technické podmínky (prostory, vybavení, speciální pomůcky, diagnostické materiály apod.).
- Zajistit dostupnou supervizi a vytvoření podmínek pro pravidelnou intervizi pracovníků ŠPP.

- Zakotvit koordinaci mezioborové spolupráce v podpoře znevýhodněných dětí a jejich rodin.
- Vytvořit metodickou podporou a nabídku dalšího vzdělávání zaměřenou na rozhodování na základě dat (v rámci plánování, úprav realizace a vyhodnocování konkrétních aktivit ve škole).
- Legislativně umožnit a metodicky podpořit další možnosti zajištění školní sociální práce pro malé školy včetně zapojení do mezioborové spolupráce v podpoře dětí a rodin např. ve spolupráci se sociálním pracovníkem obce nebo poskytovatelem sociálních služeb.
- Stanovit odpovědnost za kvalitu školních poradenských služeb na úrovni jednotlivých škol i systému.
- Zahrnout téma efektivního nastavení školních poradenských služeb a řízení kvality činnosti ŠPP do vzdělávání vedoucích pracovníků škol.